

Підходи до зовнішнього оцінювання в Україні

Зміст

Table of Contents

1. Зовнішнє незалежне оцінювання результатів навчання на рівні повної загальної середньої освіти	2
2. Сертифікація (професійна атестація) за регульованими професіями	7
2.1. Оцінювання результатів навчання рядового складу морських суден	8
2.2. Оцінювання результатів навчання командного складу морських суден	17
2.3. Професійна атестація за професією «Менеджер (управитель) житлового будинку (групи будинків)»	23
2.4. Сертифікація (присвоєння кваліфікацій) у сфері зварювання	27
3. Сертифікація (присвоєння кваліфікацій) професійними (фаховими) асоціаціями, іншими органами (центрами) оцінювання (органи сертифікації персоналу);	35
3.1. Сертифікація (присвоєння кваліфікацій) у сфері маркетингу	35
3.2. Сертифікація (присвоєння кваліфікацій) у сфері якості і менеджменту	39
4. Корпоративне оцінювання на підприємствах	42
5. Визнання результатів неформального/ інформального навчання.	45

Аналіз практик зовнішнього оцінювання в Україні дозволяє визначити декілька підходів до зовнішнього оцінювання, зокрема:

- зовнішнє незалежне оцінювання результатів навчання на рівні повної загальної середньої освіти;
- професійна атестація (сертифікація) за так званими «регульованими» професіями;
- присвоєння кваліфікацій (сертифікація) професійними (фаховими) асоціаціями, іншими органами (центрами) оцінювання (органи сертифікації персоналу);
- присвоєння кваліфікацій на підприємствах (корпоративне оцінювання на підприємствах);
- визнання результатів неформального/інформального навчання (суб'єкти підтвердження результатів неформального професійного навчання).

1. Зовнішнє незалежне оцінювання результатів навчання на рівні повної загальної середньої освіти

Відповідно до Закону України «Про освіту» результати навчання здобувачів освіти на кожному рівні повної загальної середньої освіти оцінюються шляхом державної підсумкової атестації відповідно до вимог відповідного *Державного стандарту загальної середньої освіти*, яка може здійснюватися в різних формах, визначених законодавством, зокрема у *формі зовнішнього незалежного оцінювання*.

Зовнішнє незалежне оцінювання (ЗНО) - це оцінювання результатів навчання, здобутих на певному освітньому рівні, яке здійснюється спеціально уповноваженою державою установою (стаття 47 ЗУ «Про освіту»). Зовнішнє незалежне оцінювання результатів навчання, здобутих на рівні повної загальної середньої освіти, використовується для прийому до закладів вищої освіти на конкурсній основі.

Зовнішнє незалежне оцінювання здійснюється на основі програм зовнішнього незалежного оцінювання, затверджених центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки. Зміст програм зовнішнього незалежного оцінювання має відповідати стандартам освіти відповідного рівня (ст. 47 ЗУ «Про освіту»). За результатами проведення зовнішнього незалежного оцінювання з навчального предмета (предметів) особі видається *Сертифікат зовнішнього незалежного оцінювання* (ст. 45 ЗУ «Про вищу освіту»).

Спеціально уповноваженою державною установою, що проводить зовнішнє незалежне оцінювання (оцінювання результатів навчання, здобутих на певному освітньому рівні (та бере участь у сертифікації педагогічних працівників) – є **Український центр оцінювання якості освіти (УЦОЯ)**.

Серед основних завдань УЦОЯ:

- підготовка та здійснення зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО);
- підготовка та здійснення незалежного тестування професійних компетентностей у процесі сертифікації педагогічних працівників¹;
- участь за дорученням МОН у підготовці і проведенні:
 - моніторингу якості освіти та інших досліджень;
 - оцінювання рівня володіння українською та іноземними мовами;
 - вступних випробувань з використанням організаційно-технологічних технологій процесів здійснення зовнішнього незалежного оцінювання

Відповідно, УЦОЯ забезпечує:

- розроблення та укладання тестових завдань;
- підготовку нормативно-правових документів, які регламентують проведення зовнішнього оцінювання на всіх етапах;
- фахову підготовку педагогічних працівників, що проводять тестування в пунктах зовнішнього оцінювання;
- проведення зовнішнього незалежного за стандартизованою процедурою;
- автоматизовану обробку та визначення результатів учасників зовнішнього оцінювання;
- підготовку офіційного звітів за підсумками проведення зовнішнього оцінювання;
- належний рівень захисту інформації на всіх етапах підготовки та проведення зовнішнього незалежного оцінювання, що засвідчено атестатами відповідності.

У тому числі, УЦОЯ²:

розробляє:

- регламенти, технологію та методи проведення ЗНО, тестування педагогічних працівників, освітніх вимірювань, мовних іспитів, вступних випробувань;
- методичні та інформаційні матеріали з питань ЗНО, тестування педагогічних працівників, освітніх вимірювань, мовних іспитів, вступних випробувань;

забезпечує:

- розроблення завдань для проведення ЗНО (банк завдань), інструментарію для проведення тестування педагогічних працівників, освітніх вимірювань, мовних іспитів;
- функціонування банку завдань;

¹ Сертифікація педагогічних працівників - це зовнішнє оцінювання професійних компетентностей педагогічного працівника (у тому числі з педагогіки та психології, практичних вмінь застосування сучасних методів і технологій навчання), що здійснюється шляхом незалежного тестування, самооцінювання та вивчення практичного досвіду роботи (стаття 51 ЗУ «Про освіту»). На час дослідження прикладів практик сертифікації педагогічних працівників в Україні немає.

² Положення про Український центр оцінювання якості освіти (2018); також <http://testportal.gov.ua/>

- видачу сертифікатів ЗНО, інших документів, що засвідчують факт проходження та/або підтверджують результати ЗНО, тестування педагогічних працівників, освітніх вимірювань, мовних іспитів, вступних випробувань;

визначає:

- порядок підготовки працівників, залучених до проведення ЗНО;
- порядок формування та використання банку завдань;

створює:

- добірки завдань сертифікаційних робіт ЗНО;
- базу даних учасників і результатів ЗНО, тестування педагогічних працівників, освітніх вимірювань, мовних іспитів, вступних випробувань;

передає в установленому порядку результати ЗНО закладами освіти для подальшого використання; передає в установленому порядку результати ЗНО до відповідно реєстру Єдиної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО), тощо.

У підпорядкуванні УЦОЯ перебувають регіональні центри оцінювання якості освіти, що здійснюють незалежне зовнішнє оцінювання. До сфери діяльності **регіонального центру** належать:

- участь у формуванні банку завдань зовнішнього незалежного оцінювання (розроблення, рецензування, апробація);
- проведення пробного зовнішнього незалежного оцінювання;
- організація реєстрації осіб для участі у зовнішньому незалежному оцінюванні;
- формування мережі пунктів проведення зовнішнього незалежного оцінювання;
- утворення пунктів реєстрації, пунктів перевірки, пунктів обробки та пунктів проведення зовнішнього незалежного оцінювання;
- проведення зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти у регіоні відповідно до технологічних процедур, визначених Українським центром;
- добір та підготовка осіб, які залучаються до організації та проведення зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти у регіоні;
- організація доставки, охорони матеріалів зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти;
- обробка матеріалів зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти;
- організація перевірки завдань відкритої форми з розгорнутими відповідями робіт учасників зовнішнього незалежного оцінювання;
- забезпечення умов конфіденційності під час доставки, обробки, перевірки та зберігання робіт зовнішнього незалежного оцінювання відповідно до чинного законодавства;
- участь у проведенні освітніх статистично-аналітичних і соціально-психологічних досліджень – відповідно до доручень УЦОЯ.

Регіональні центри оцінювання якості освіти є окремими юридичними особами і можуть мати у своїй структурі відокремлені структурні підрозділи – екзаменаційні центри.

УЦОЯ або регіональний центр оцінювання якості освіти залучає до проведення зовнішнього оцінювання педагогічних, наукових, науково-педагогічних працівників та інших фахівців. Особливості залучення працівників до проведення ЗНО визначено відповідним порядком (постанова КМУ від 15.04.2015 № 222 «Про затвердження Порядку залучення педагогічних, наукових, науково-педагогічних працівників та інших фахівців до проведення зовнішнього незалежного оцінювання»).

Залучення працівників для роботи щодо перевірки завдань з розгорнутою відповіддю здійснюється з дотриманням таких вимог:

- 1) добір старших екзаменаторів та екзаменаторів здійснюється з числа педагогічних та науково-педагогічних працівників, які мають фах, що відповідає предмету перевірки;
- 2) проходження інструктажу.

Огляд практики зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання на рівні повної загальної середньої освіти представлено в таблиці 1.

Таблиця 1. Зовнішнє незалежне оцінювання результатів навчання на рівні повної загальної середньої освіти

Методи і процедури ЗНО	Опис
Орган, що проводить сертифікацію (присвоює кваліфікацію)	Український центр оцінювання якості освіти (УЦОЯ)
Орган, що проводить оцінювання	Регіональні центри оцінювання якості освіти УЦОЯ
Екзаменаційні центри (місце проведення оцінювання)	Пункти проведення ЗНО (центри оцінювання) на базі закладів загальної середньої, професійної (професійно-технічної), вищої освіти, визначені за поданням обласних органів управління освітою та закладів вищої освіти
Кваліфікація, що присвоюється (документ, що видається)	Сертифікат зовнішнього незалежного оцінювання (Сертифікат ЗНО)
Академічні та/або професійні права володаря кваліфікації	Вступ до закладу вищої освіти на конкурсній основі
Допуск до оцінювання	Випускники старшої школи закладів загальної середньої освіти, учні (студенти) закладів професійної (професійно-технічної) та вищої освіти (коледжі, технікуми), які мають проходити державну підсумкову атестацію у формі зовнішнього незалежного оцінювання; інші особи, які виявили бажання пройти ЗНО та мають повну загальну середню освіту (атестат про повну загальну середню освіту)
Ведення відповідної бази даних/ реєстру виданих сертифікатів	- УЦОЯ веде базу даних учасників і результатів ЗНО; - передає в установленому порядку результати ЗНО до відповідного реєстру Єдиної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО)
Моніторинг результатів оцінювання	УЦОЯО проводить моніторингові дослідження, результати яких публікуються в офіційних звітах та аналітичних матеріалах
Джерела фінансування/ оплата за проведення оцінювання	Кошти державного бюджету, інші джерела, не заборонені законодавством. Зовнішнє незалежне оцінювання результатів навчання осіб, які завершують здобуття базової та профільної середньої освіти, здійснюється за кошти державного бюджету
Забезпечення якості процесу сертифікації	
Забезпечення якості оцінювання	- використання стандартизованих завдань та специфікацій для оцінювання (характеристик сертифікаційних робіт); - проведення оцінювання в екзаменаційних центрах (пунктах проведення ЗНО), незалежних від навчальних закладів. Працівники, які залучаються до проведення ЗНО як інструктори не можуть мати фах та/або здійснювати викладання

	навчального предмета, з якого проводиться зовнішнє оцінювання; - добір та підготовка працівників, залучених до проведення ЗНО за пропозиціями місцевих органів управління освітою, навчальних закладів
Забезпечення якості валідації	- усі результати оцінювання оцінюються УЦОЯ (єдиним уповноваженим органом); - добір та підготовка працівників, залучених до проведення перевірки результатів ЗНО; - проведення перевірки результатів ЗНО здійснюється незалежно від етапу оцінювання; - вимоги щодо кваліфікації осіб, які проводять перевірку (добір екзаменаторів здійснюється з числа педагогічних та науково-педагогічних працівників, які мають фах, що відповідає предмету перевірки); - добір екзаменаторів за пропозицією місцевих органів управління освітою, навчальних закладів; - визначення результатів оцінювання за шкалою 100-200 балів (рейтингова оцінка) з встановленням порогового тестового балу «склав/не склав», та за шкалою 1-12 балів відповідно до критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти; - пороговий тестовий бал визначається експертною комісією при УЦОЯ у відкритому режимі он-лайн
Орган зовнішнього забезпечення якості	Центральний орган виконавчої влади із забезпечення якості освіти (Державна служба якості освіти), Міністерство освіти і науки України
Стандарт оцінювання та екзаменаційні матеріали	
Стандарти, що використовуються для проведення оцінювання	Зовнішнє незалежне оцінювання здійснюється на основі <i>Програм зовнішнього незалежного оцінювання</i> , затверджених центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки (Міністерство освіти і науки). Зміст програм зовнішнього незалежного оцінювання має відповідати стандартам освіти відповідного рівня (Державний стандарт загальної середньої освіти).
Структура стандарту оцінювання	Програма ЗНО містить вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки з певного навчального предмета, а також конкретизує, що повинен знати та вміти випускник навчального закладу в межах визначених тематичних розділів (визначає критерії оцінювання)
Специфікації для оцінювання	Використовуються характеристики сертифікаційної роботи, яка визначає структуру тесту, час, відведений на його виконання, конкретизовано кількість та типи завдань, розміщених до сертифікаційної роботи, наведено схему нарахування тестових балів. Визначаються критерії успішності виконання завдань з відповідною шкалою оцінювання (нарахування тестових балів)
Методи/ інструменти, що використовуються для оцінювання	Тестування. Використовуються різні типи/форми завдань: завдання з вибором однієї правильної відповіді; на встановлення відповідності; відкрита форма з розгорнутою відповіддю
Розробник завдань для оцінювання	УЦОЯ. Завдання до сертифікаційних робіт для проведення тестування відбираються з банку завдань ЗНО УЦОЯ з урахуванням: - відповідності завдань програмі ЗНО з певного навчального предмета; - забезпечення валідності, об'єктивності, надійності тестових завдань;

	- збільшення кількості завдань, які передбачають оцінювання навичок вищого когнітивного рівня
Приклади стандартів та екзаменаційних матеріалів	http://testportal.gov.ua/
Інформування заінтересованих сторін	
Інформування учасників оцінювання (кандидатів/студентів)	- проведення інформаційних кампаній (роз'яснення процедур, застосовуваних на етапах підготовки, реєстрації та проходження зовнішнього незалежного оцінювання різними категоріями випускників); - адресне інформування осіб про особливості проведення ЗНО, які зареєструвалися як учасники ЗНО (інформаційні матеріали про права та обов'язки абітурієнтів, порядок унесення змін до реєстраційних даних, оголошення результатів зовнішнього незалежного оцінювання, особливості подання та розгляду апеляційних заяв); - консультативна допомога в особи, відповідальної за реєстрацію у відповідному закладі освіти; - надання консультацій за телефоном та електронною поштою; - організація пробного тестування; - наводяться приклади завдань сертифікаційних робіт; - оприлюднення відповідної інформації (інформаційних матеріалів, рекомендацій) на веб-сайті http://testportal.gov.ua/ Основними каналами інформування осіб про особливості проведення ЗНО: сайти Українського та дев'яти регіональних центрів оцінювання якості освіти, а також сторінки в соціальних мережах Фейсбук та Інстаграм
Інформування оцінювачів, викладачів, інших заінтересованих сторін	- проведення заходів (нарад, вебінарів, семінарів тощо) для працівників управлінь і відділів освіти, керівників закладів освіти, осіб, відповідальних за реєстрацію та проведення зовнішнього незалежного оцінювання; - підготовка офіційного звіту за підсумками проведення зовнішнього оцінювання; - передача в установленому порядку результатів ЗНО закладам освіти для подальшого використання;

2. Сертифікація (професійна атестація) за регульованими професіями

В Україні існує 25 професійних груп, які поєднують більше 150 регульованих професій і більше 250 спеціалізацій до них, за якими здійснюється незалежне зовнішнє оцінювання (сертифікація) професійних кваліфікацій, присвоєння яких регулюється спеціальними законами та іншими нормативно-правовими актами³.

Проведення атестації (сертифікації) за регульованими професіями здійснюється органами, уповноваженими профільними центральними органами виконавчої влади. За результатами професійної атестації (сертифікації) видаються відповідні кваліфікаційні *сертифікати*

³ С. Мельник. Аналітичний огляд на тему: «Підготовка кадрів на виробництві, неформальні кваліфікації й регульовані професії, участь у професійно-кваліфікаційній діяльності професійних асоціацій: місце й роль у Національній системі кваліфікацій». – Київ, 2015.

(сертифікати компетентності, посвідчення) про присвоєння (підтвердження/підвищення) кваліфікації та/або на право (допуск) зайняття відповідною професійною діяльністю.

Водночас, присвоєння професійних кваліфікацій за регульованими професіями здійснюється за різними методологічними підходами, механізмами, інструментаріями, строками і змістом⁴, що ускладнює визначення єдиного підходу, який би відповідав наявній в Україні практиці.

В рамках цього дослідження, приклади підходів із зовнішнього оцінювання за регульованими професіями включають: оцінювання результатів навчання рядового та командного складу морських суден (навчальний центр Українського Дунайського пароплавства, Національний університет «Одеська морська академія»), професійна атестація за професією «Менеджер (управитель) житлового будинку (групи будинків)» (Експертна міжгалузева асоціація України (ЕМАУ)), незалежна кваліфікаційна атестація/ атестація зварників (Міжгалузевий навчально-атестаційний центр Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України).

2.1. Оцінювання результатів навчання рядового складу морських суден

Приклади практик оцінювання на підставі вимог Міжнародної конвенції щодо стандартів підготовки і дипломування (сертифікації) моряків та несення вахти 1978 року з поправками (далі – Конвенція та Кодекс ПДНВ) (International Convention International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers (STCW 78/95))

Кодекс ПДНВ містить обов'язкові положення, яких мають дотримуватися Сторони з метою здійснення з метою дипломування (сертифікації) осіб командного складу та суднової команди (далі - моряки) згідно з вимогами Конвенції ПДНВ, зокрема, визначає мінімальні стандарти компетентності, які повинні бути продемонстровані кандидатами з метою отримання або підтвердження дійсності професійних дипломів (сертифікатів компетентності) згідно з положеннями Конвенції ПДНВ.

Серед положень кодексу ПДНВ містяться, зокрема, такі вимоги:

Мінімальні стандарти компетентності (специфікації мінімального стандарту компетентності) визначаються а відповідними кваліфікаціями (спеціалізаціями, частковими кваліфікаціями) та трудовими функціями. Специфікації мінімального стандарту компетентності містять вимоги за такою структурою: сфера компетенції (*competence*); мінімальні знання, розуміння та професійні навички (*knowledge, understanding and proficiency*); методи демонстрації компетентності (*methods for demonstrating competence*); критерії для оцінки компетентності (*criteria for evaluating competence*).

Вимоги до осіб, які здійснюють оцінювання компетентності моряків

Будь-яка особа, яка проводить оцінювання компетентності моряків під час роботи як на судні, так і на березі, яке призначено для врахування при підтвердженні кваліфікації для дипломування (сертифікації) згідно з Конвенцією, повинна:

- мати відповідний рівень знань та розуміння компетентності, яка підлягає оцінці;
- бути кваліфікованою в питанні, оцінка якого проводиться;
- отримати відповідне керівництво з методів та практики оцінки;

⁴ С. Мельник. Там само.

- мати практичний досвід оцінки; а також
- якщо оцінка проводиться з використанням тренажера, мати практичний досвід оцінки щодо конкретного типу тренажера під наглядом досвідченого екзаменатора.

Вимоги щодо зовнішнього забезпечення якості

Повинно забезпечуватися проведення незалежної оцінки діяльності з підготовки та оцінювання знань, розуміння, навичок і компетентності, а також ведення справ по застосуванню системи дипломування (сертифікації) через проміжки часу, що не перевищують п'яти років.

Визнання курсу підготовки, навчального закладу, або кваліфікації, яка присвоюється навчальним закладом, як частина вимог для видачі сертифікату відповідно до вимог Конвенції ПДНВ.

Кожна Сторона, яка визнає курс підготовки, навчальний заклад чи кваліфікацію, яка надається навчальним закладом, як частину її вимог для отримання сертифікату, що вимагається Конвенцією, повинна забезпечувати врахування кваліфікації та досвіду інструкторів та екзаменаторів під час застосування стандартів якості. Така кваліфікація, досвід та застосування стандартів якості повинні включати відповідну підготовку з техніки інструктажу, а також методи та практику підготовки і оцінювання, та відповідати усім визначеним вимогам до осіб, які здійснюють підготовку або оцінювання.

Відокремлений підрозділ «Учебний центр» ПрАТ «Українське Дунайське пароплавство» (ВП «УЦ») — навчальний заклад з професійного навчання робітників на виробництві, що здійснює підготовку рядового складу морських і річкових суден (у тому числі кваліфікованих робітників) відповідно до вимог державних стандартів професійно-технічної освіти та вимог Кодексу ПДНВ.

Підготовка моряків рядового складу в ВП «УЦ» здійснюється на підставі ліцензії МОН України та Протоколу про відповідність напрямів підготовки відповідно до ПДНВ, виданого Державною службою з безпеки на транспорті (Укртрансбезпека)⁵.

За результатами проходження програм професійної підготовки та кваліфікаційної атестації на основі Державних стандартів професійно-технічної освіти з професій морського профілю (матрос, боцман, повар судовий тощо), присвоюються відповідні робітничі кваліфікації професійно-технічної освіти; за результатами проходження короткотермінових курсів підготовки (від 3-5 днів) та оцінювання на основі стандартів компетентності Кодексу ПДНВ – видаються відповідні сертифікати про підготовку (засвідчують практичну частину підготовки), які визнаються як частина вимог для отримання (міжнародного) Робочого диплому (Сертифікату).

Інспекція з питань підготовки та дипломування моряків (ІПДМ) (<http://itcs.org.ua/>) – державна організація у сфері підготовки та дипломування моряків, яка належить до сфери управління Міністерства інфраструктури України (Мінінфраструктури).

Серед основних завдань ІПДМ⁶:

⁵ ВП «УЦ» має статус схваленого навчально-тренажерного закладу (далі – НТЗ), підготовка в якому відповідає вимогам Кодексу ПДНВ та національним вимогам, перелік яких затверджується Мінінфраструктури України за поданням Державної служби з безпеки на транспорті (Укртрансбезпека); Наказ Мінтранс 25.11.2004 № 1042 «Про затвердження положення про огляд підприємств, організацій та установ» <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1577-04>

⁶ Джерело: <http://itcs.org.ua/ua/informaciya-pro-inspekciyu>

- перевірка знань та підтвердження кваліфікації моряків у постійно діючих державних кваліфікаційних комісіях (ДКК), а також підтвердження дипломів, кваліфікаційних свідоцтв та інших документів моряків, визначених законодавством України;
- ведення реєстру всіх виданих на території України документів моряків та підтвердження їх дійсності.
- проведення атестації інструкторів, які здійснюють підготовку та оцінювання компетентності моряків у навчально-тренажерних закладах;
- підготовка та видання аналітичних, довідкових, інформаційних, навчальних, методичних, науково-популярних та інших матеріалів з питань підготовки, оцінки компетентності та дипломування моряків, тощо.

До складу ІПДМ входять єдиний Державний реєстр документів моряків та філії, розташовані у містах Ізмаїл, Маріуполь, Миколаїв, Одеса.

Державні кваліфікаційні комісії (ДКК) - є незалежними колегіальними органами, які утворюються ІПДМ з метою оцінки компетентності моряків.

ДКК створюються для підтвердження кваліфікації фахівців за напрямками. У разі потреби Інспекцією можуть створюватися ДКК, що працюють за декількома напрямками одночасно.

Критерії відбору голів і членів ДКК, процедури перевірки компетентності, відповідальність і документування цього процесу, процедуру апеляції встановлено Порядком роботи Державних кваліфікаційних комісій (затверджений наказом Міністерства транспорту та зв'язку України 07.05.2007 N 377), та іншими нормативно-правовими актами.

ІПДМ здійснює нагляд за відповідністю роботи ДКК законодавству, при цьому забезпечує незалежність членів ДКК у прийнятті рішень.

Критерії відбору голів і членів ДКК

Члени ДКК призначаються з числа висококваліфікованих фахівців, які пройшли відповідну атестацію та відповідають таким вимогам: наявність кваліфікації не нижче тієї, яку має або на яке претендує моряк, кваліфікація якого підтверджується на засіданні ДКК; не менше ніж 5-ти річний досвід роботи на морських судах на посадах на рівні управління; досвід з оцінювання компетентності та інструкторської роботи; практичний досвід роботи з відповідним тренажерним і лабораторним обладнанням; проходження стажування у ДКК тощо.

Процедури перевірки компетентності

Всі члени ДКК проводять оцінювання компетентності на підставі відповідних керівництв з методів і практики оцінювання.

Процедура щодо підготовки документів до засідання ДКК, перевірки дійсності документів, наданих для підтвердження кваліфікації моряків у ДКК, місць проведення засідань ДКК, формування та зберігання особових справ моряків, стажування та атестації кандидатів у члени ДКК встановлюється Інспекцією.

ДКК підтверджує кваліфікацію моряків в обсязі затверджених Інспекцією програм за напрямками із застосуванням методів оцінки знань, умінь та навичок з використанням комп'ютерних тестів, тренажерів, судового та лабораторного обладнання, усного та/або письмового опитування.

Під час проведення оцінки компетентності та підтвердження кваліфікації моряків дійсність документів про освіту, кваліфікацію та підготовку, наданих моряками в ДКК, обов'язково перевіряється в Державному реєстрі документів про вищу освіту, єдиному Державному реєстрі документів моряків. Обов'язково встановлюється, що наданні медичні свідоцтва є діючими та видані схваленими Міністерством охорони здоров'я медичними закладами.

Приймаючи рішення щодо кваліфікації моряка, ДКК враховують рівень його компетентності відповідно до вимог Конвенції ПДНВ та національних вимог, стаж роботи на судні, який підтверджується послужною книжкою моряка, результати тестування на тренажерному обладнанні, результати усного та/або письмового опитування, успішне проходження моряком спеціальної або спеціалізованої підготовки, курсів перепідготовки чи підвищення кваліфікації, що підтверджується відповідними свідоцтвами та в разі потреби експертними висновками.

Стандарти оцінювання

Стандарти оцінювання компетентності моряків базуються на вимогах Конвенції ПДНВ, інших міжнародних конвенцій, резолюціях та інших документах ІМО, на національних вимогах з питань підготовки і дипломування моряків, стандартах і методиках, що регламентують питання безпеки судноплавства.

Методи/інструменти оцінювання

Оцінка компетентності кандидата здійснюється шляхом демонстрації членам ДКК:

- особистих якостей, необхідних для присвоєння звання або підтвердження кваліфікації, що надають право займати на морському судні посаду, відповідну цьому званню/кваліфікації. Оцінка здійснюється *шляхом співбесіди*;
- можливості застосовувати знання та навички для виконання на судні своїх посадових обов'язків. Визначається шляхом: попереднього комп'ютерного тестування; письмового іспиту та усного опитування.

Оцінювання передбачає використання не тільки традиційних методів перевірки знань, умінь і навичок, але і використання тренажерного, судового та лабораторного обладнання і комп'ютерних технологій, усного та/або письмового опитування.

Допуск до оцінювання

До підтвердження кваліфікації на засіданні ДКК допускаються моряки, які:

- закінчили схвалені морські навчальні заклади за відповідним напрямком;
- мають документально підтверджену необхідну спеціальну або спеціалізовану підготовку згідно з вимогами Конвенції ПДНВ та національними вимогами в схвалених Міністерством інфраструктури України навчально-тренажерних закладах (НТЗ);
- у разі присвоєння чергового звання особі командного складу або більш високого рівня кваліфікації члену судової команди, а також при черговому підтвердженні диплома, кваліфікаційного свідоцтва або свідоцтва, успішно пройшли курси підвищення кваліфікації в морському навчальному закладі відповідного рівня акредитації (для осіб командного складу) або в схваленому навчально-тренажерному закладі (для членів судової команди);
- придатні до роботи на морських суднах за станом здоров'я, що підтверджується відповідним документом;
- мають необхідний стаж плавання на морських суднах, підтверджений записами в послужній книжці моряка, та/або документально підтверджений стаж роботи на відповідних підприємствах.

Інформування кандидатів

Секретар ДКК забезпечує роз'яснення морякам правил приймання їх документів для особової справи, процедуру підтвердження кваліфікації в ДКК і ознайомлює моряків з програмами, за якими буде здійснюватися підтвердження його кваліфікації.

Сертифікація

Рішення ДКК оформлюються протоколом засідання ДКК, що засвідчує відповідність компетентності моряка вимогам Конвенції ПДНВ та національним вимогам. На підставі цього протоколу моряки мають право отримати у капітана морського порту відповідний диплом або свідоцтво фахівця та підтвердження до нього для заняття відповідної посади на морському судні. Сам протокол не дає морякові права обіймати певні посади або виконувати певні функції. До решти документів, необхідних для отримання кваліфікаційних документів, належать документи про освіту, документальні докази проходження обов'язкової підготовки, документальні докази стажу плавання на морських судах, свідоцтво про придатність до роботи за станом здоров'я, ідентифікаційні документи.

Після успішного підтвердження кваліфікації в ДКК моряк має право протягом 12 місяців з дати засідання ДКК отримати у капітана морського порту диплом або свідоцтво фахівця про присвоєння звання/підтвердження кваліфікації та підтвердження цього документу.

Огляд прикладів практики зовнішнього оцінювання результатів навчання рядового складу морських суден представлено в таблиці 2.

Таблиця 2. Зовнішнє оцінювання результатів навчання рядового складу морських суден

Методи і процедури	Опис	
Орган, що проводить сертифікацію (присвоює кваліфікацію)	Відокремлений підрозділ «Учбовий центр» ПрАТ «Українське Дунайське пароплавство» (ВП “УЦ”)	Інспекція з питань підготовки та дипломування моряків (ІПДМ)
Орган, що проводить оцінювання	Державна кваліфікаційна комісія ⁷ . Екзаменаційна комісія	Державна кваліфікаційна комісія (ДКК) ⁸ Оцінка компетентності та підтвердження кваліфікації моряків
Екзаменаційні центри (місце проведення оцінювання)	ВП “УЦ”	Філія ІПДМ

⁷ Кваліфікаційна атестація проводиться відповідно до Положення про порядок кваліфікаційної атестації та присвоєння кваліфікації особам, які здобувають професійно-технічну освіту (затвердженого наказом Міністерства праці та соціальної політики України і Міністерства освіти України від 31.12.1998р. №201/469) <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0124-99>

⁸ Процедури і вимоги до підтвердження кваліфікації та сертифікації осіб визначено у Порядку підтвердження кваліфікації та дипломування осіб командного складу суден та судової команди морських суден (затвердженого наказом Міністерства інфраструктури України 18.10.2013 № 813) <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1901-13>

Кваліфікація, що присвоюється (документ, що видається)	Диплом кваліфікованого робітника, Свідоцтво про присвоєння (підвищення) робітничої кваліфікації, Сертифікат компетентності з напрямку підготовки за вимогами Кодексу ПДНВ	Свідоцтво фахівця (Certificate of Proficiency) (про присвоєння звання/підтвердження кваліфікації) Термін дії сертифікату – 5 років. Свідоцтво фахівця видається на підставі протоколу засідання ДКК у разі наявності вимог щодо підтвердження кваліфікації в ДКК, в іншому випадку - на підставі свідоцтва про підготовку у схваленому НТЗ - засвідчує проходження схваленої підготовки, необхідної для дипломування (сертифікації) з метою роботи або виконання спеціальних обов'язків на морських суднах
Академічні та/або професійні права володаря кваліфікації	Зайняття посад на морських суднах та інших суднових робітничих посадах без наявності вимог щодо підтвердження кваліфікації в ДКК ІПДМ (внутрішні водні шляхи, каботаж та ін.).	Зайняття посад на морських суднах та інших суднових робітничих посадах за наявності вимог щодо підтвердження кваліфікації в ДКК ІПДМ. Свідоцтво фахівця надає право його власнику займати посади або виконувати певні обов'язки на суднах, з урахуванням можливих встановлених обмежень стосовно типу, місткості, потужності та виду рухової установки, району плавання, типу обладнання тощо.
Допуск до оцінювання	Проходження схваленої підготовки за програмами згідно стандартів професійної підготовки ДСПТО та моделей курсів Міжнародної морської організації (ІМО) згідно Кодексу ПДНВ	Для підтвердження кваліфікації з метою дипломування (сертифікації) для роботи в складі суднової команди кандидат має відповідати таким вимогам: - мати схвалену професійно-технічну освіту; - мати документально підтверджену необхідну спеціальну або спеціалізовану підготовку згідно з вимогами Кодексу ПДНВ та національними вимогами в схвалених Міністерством інфраструктури України навчально-тренажерних закладах (НТЗ); - у разі присвоєння чергового звання особі командного складу або більш високого рівня кваліфікації члену суднової команди, а також при черговому підтвердженні диплома, кваліфікаційного свідоцтва або свідоцтва, успішно пройшли курси підвищення кваліфікації в схваленому навчально-тренажерному закладі; - придатні до роботи на морських суднах за станом здоров'я, що підтверджується відповідним документом;

		- мають необхідний стаж плавання на морських суднах, підтверджений записами в послужній книжці моряка, та/або документально підтверджений стаж роботи на відповідних підприємствах.
Ведення відповідної бази даних/ реєстру виданих сертифікатів	Єдиний Державний реєстр документів моряків; Єдина електронна база даних з питань освіти (ЄДЕБО)	Єдиний Державний реєстр документів моряків На сьогоднішній день в єдиному Державному реєстрі документів моряків обліковується понад 700 тисяч документів моряків, виданих капітанами морських портів України, понад 1,9 мільйону сертифікатів НТЗ (облік здійснюється з 1998 року). Інформація вноситься українською та англійською мовами.
Моніторинг результатів оцінювання	ІПДМ	ІПДМ
Джерела фінансування/ оплата за проведення оцінювання	Бюджетні кошти, кошти юридичних та фізичних осіб	Кошти юридичних та фізичних осіб
Забезпечення якості процесу сертифікації Система підготовки та дипломування моряків в Україні схвалена Міжнародною морською організацією (ІМО) та Європейською агенцією з безпеки на морі (EMSA). Здійснюється регулярний аудит системи підготовки і дипломування моряків в Україні з боку ІМО і EMSA, останній проведено у 2018 році.		
Забезпечення якості оцінювання	Кваліфікаційна атестація: - використання критеріїв оцінювання за стандартом ДСПТО; - залучення до екзаменаційної комісії представників роботодавця (представник правління пароплавання), висококваліфікованих фахівців Для оцінювання відповідно до вимог Кодексу ПДНВ: - використання стандартизованих специфікацій для оцінювання відповідно до кодексу ПДНВ; - до складу екзаменаційної комісії входить представник роботодавця (капітан судна, незалежний експерт); - до здійснення оцінювання допускаються лише атестовані інструктори (експерти) (наявність чинного сертифікату інструктора на проходження підвищення кваліфікації)	- використанням стандартизованих завдань для оцінювання (автоматизованої системи тестування); - проведення оцінювання незалежним колегіальним органом (ДКК) (незалежно від навчального закладу) - встановлено вимоги до відбору та кваліфікації членів ДКК; - здійснюється навчання та стажування членів ДКК; - забезпечення членів ДКК інформаційними, навчально-методичними, довідковими матеріалами з питань підготовки, оцінки компетентності та дипломування моряків Члени ДКК призначаються з числа висококваліфікованих фахівців, які пройшли відповідну атестацію та відповідають таким вимогам: наявність кваліфікації не нижче тієї, яку має або на яке претендує моряк, кваліфікація якого підтверджується на засіданні ДКК; не менше ніж 5-ти річний досвід роботи на морських суднах на посадах на рівні управління; досвід з оцінювання

	- умови оцінювання максимально наближені до реальних умов (роботи на судні) - оцінювання здійснюється комісією у складі мінімум з 3 осіб (2 особи – інструктори, що здійснювали навчання, 1 особа – зовнішній експерт)	компетентності та інструкторської роботи; практичний досвід роботи з відповідним тренажерним і лабораторним обладнанням; проходження стажування у ДКК тощо.
Забезпечення якості валідації	- Склад кваліфікаційної комісії затверджується наказом Голови правління пароплавства - Вимоги до складу кваліфікаційної комісії (визначено відповідним положенням ВП "УЦ"); - Залучення до складу екзаменаційної комісії представників роботодавця (капітан судна), висококваліфікованих фахівців в галузі; - Колегіальне ухвалення рішення	- добір та підготовка осіб, які входять до складу ДКК. Персональний склад ДКК затверджується на календарний рік - вимоги щодо кваліфікації осіб, які проводять оцінку компетентності (визначено відповідним порядком, до складу ДКК залучаються висококваліфіковані фахівці, які пройшли атестацію та відповідають визначеним вимогам) - колегіальне ухвалення рішень - процедура видачі документів (диплому або свідоцтва фахівця та підтвердження до нього для заняття відповідної посади на морському судні) відокремлена від процесу оцінювання.
Орган зовнішнього забезпечення якості	МОН України (наявність ліцензії МОН України за відповідними професіями для роботи на морських судах у складі суднової команди); Державна служба з безпеки на транспорті (Укртрансбезпека) (наявність Протоколу про відповідність напрямів підготовки відповідно до ПДНВ). Серед критеріїв видачі протоколу, наявність: - сертифікату на систему управління якістю ISO; <i>тренажерів</i> (засобів для здійснення підготовки, зазначеної у відповідних навчальних програмах), <i>матеріально-технічної бази, обладнання та засобів практичної демонстрації</i>	Мінінфраструктури, Регістр судноплавства України <i>(наявність сертифікату на систему управління якістю ISO: система управління якістю ІПДМ сертифікована в установленому порядку органом сертифікації – Регістром судноплавства України (уповноважений, як акредитований Орган по сертифікації систем якості, на підтвердження відповідності підприємств, організацій і установ, що здійснюють підготовку моряків, вимогам Правил 1/8 "Стандарти якості" Додатку до Кодексу ПДНВ та відповідного розділу А-1/8, визнаних адекватними вимогам стандартів ДСТУ ISO серії 9000).</i> Процедура підтвердження Сертифікату на систему управління якістю передбачає щорічний інспекційний нагляд за системою.
Стандарт оцінювання та екзаменаційні матеріали		
Стандарти, що використовуються для проведення оцінювання	Державний стандарт професійно-технічної освіти (ДСПТО) з відповідних професій	Програма оцінки компетентності відповідно до функцій та сфер компетенції, визначених Кодексом ПДНВ.

	Кодекс ПДНВ, моделі курсів Міжнародної морської організації (ІМО)	
Структура стандарту оцінювання	ДСПТО визначає: - Кваліфікаційні вимоги (узагальнені вимоги до професійних знань, умінь і навичок, якими повинен володіти випускник); - критерії кваліфікаційної атестації за структурою «знає/розуміє», «вміє» Відповідно до структури Кодексу ПДНВ, що містить: - сфера компетенції (competence); - знання, розуміння та професійні навички (knowledge, understanding and proficiency); - методи демонстрації компетентності (Methods for demonstrating competence); - критерії для оцінки компетентності (criteria for evaluating competence).	Програма оцінки компетентності містить перелік компетентностей за відповідними кваліфікаціями (спеціалізаціями, частковими кваліфікаціями) та трудовими функціями, що оцінюються, обраних відповідно до функцій та сфер компетенції, визначених Кодексом ПДНВ.
Специфікації для оцінювання	Відповідно до критеріїв кваліфікаційної атестації (оцінювання) ДСПТО Специфікація мінімального стандарту компетентності відповідно до структури Кодексу ПДНВ на окрему трудову функцію	Програма оцінки компетентності відповідно до функцій та сфер компетенції, визначених Кодексом ПДНВ.
Методи/ інструменти, що використовуються для оцінювання	Методи оцінювання практичної підготовки: демонстрація компетентності на навчальному судні, практичні завдання, підтвердження навичок на тренажері; визнання стажу роботи або підготовки на навчальному судні після демонстрації певних навичок	Співбесіда, комп'ютерне тестування; письмовий іспит, усне опитування. Моряк, що отримав відмінний або задовільний результат тестування, звільняється від письмового опитування, а подальша перевірка його компетентності здійснюється шляхом усного опитування в ДКК. Усне опитування проходить у вигляді діалогу між ДКК і особою, яка складає іспит, та передбачає: - відповіді на письмові запитання з екзаменаційного листка (для осіб, що пройшли письмове опитування); - відповіді на запитання з тем, записаних у відомості оцінки компетентності у ДКК, обраних відповідно до функцій та сфер компетенції, визначених Кодексом ПДНВ.
Розробник завдань для оцінювання	ВП "УЦ" на основі ДСПТО, Кодексу ПДНВ	ІПДМ. Завдання для проведення тестування відбираються з банку завдань відповідно до

		затвердженої ІДПМ програми оцінки компетентності
Приклади стандартів та екзаменаційних матеріалів	Перелік кваліфікаційних пробних робіт/ завдань розробляється ВП “УЦ” на основі критеріїв кваліфікаційної атестації та інших вимог ДСПТО, Кодексу ПДНВ	http://www.itcs.org.ua/sites/default/files/content/programi.pdf
Інформування заінтересованих сторін		
Інформування учасників оцінювання (кандидатів/студентів)	- Консультативна допомога в навчальному закладі; - Оприлюднення відповідної інформації на веб-сайті навчального закладу	- Консультативна допомога в навчальному закладі - Оприлюднення відповідної інформації на веб-сайті ІПДМ http://www.itcs.org.ua/ - Роз’яснення секретарем ДКК (правил приймання їх документів для особової справи, процедур підтвердження кваліфікації в ДКК, ознайомлення з програмами, за якими буде здійснюватися підтвердження кваліфікації)
Інформування оцінювачів, викладачів, майстрів виробничого навчання, наставників, інших заінтересованих сторін	- Оприлюднення відповідної інформації на веб-сайті навчального закладу http://danube.in.ua/ - навчання інструкторів відповідно до вимог Кодексу ПДНВ	- Оприлюднення відповідної інформації на веб-сайті ІПДМ http://www.itcs.org.ua/ ; - інформаційні, навчально-методичні, довідкові матеріали з питань підготовки, оцінки компетентності та дипломування моряків; - навчання та стажування.

2.2. Оцінювання результатів навчання командного складу морських суден

Національний університет «Одеська морська академія» (НУ«ОМА») – заклад вищої освіти, що здійснює підготовку командного складу морських суден відповідно до вимог міжнародної Конвенції ПДНВ та національних (стандарти вищої освіти) стандартів.

НУ «ОМА» здійснює підготовку бакалаврів (спеціалістів) та магістрів на підставі ліцензії та акредитації МОН з відповідних спеціальностей, та застосовує систему стандартів якості відповідно до вимог Конвенції ПДНВ.

Програми підготовки університету також визнані Морським інститутом Великобританії (NI) та акредитовані Інститутом морської техніки, науки і технологій (IMarEST).

Система підготовки та дипломування моряків в Україні визнана Міжнародною морською організацією (ІМО), що дозволяє випускникам університету працювати в різних іноземних компаніях, у тому числі, на суднах під прапорами країн Європейського Союзу. Здійснюється регулярний аудит системи підготовки і дипломування моряків в Україні з боку ІМО та Європейського агентства з безпеки на морі (EMSA), останній проведено у 2018 році.

Програми і навчальні плани бакалавра та молодшого спеціаліста включають всі види обов'язкової підготовки для видачі першого диплома (сертифікату компетентності) особи командного складу, а програми підготовки спеціаліста та магістра забезпечують можливість при наявності відповідного стажу роботи займати старші командні посади (капітана, старшого механіка) на морських судах.

Система управління (менеджменту якості) університету сертифікована на відповідність міжнародному стандарту ISO 9001:2008 Bureau Veritas Certification. Сфера сертифікації: освітня діяльність за різними освітніми і науковими рівнями; методична, наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність; практична підготовка моряків та сприяння працевлаштуванню.

У Центрі підготовки та атестації плавскладу університету здійснюється підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації та атестація командного й рядового плавскладу з використанням спеціальних тренажерів і комп'ютерних технологій відповідно до міжнародних вимог, національних стандартів і потреб судноплавних компаній.

Випускники НУ «ОМА» (схваленого морського закладу вищої освіти) мають право на підтвердження компетентності та присвоєння першого звання особи командного складу безоплатно під час атестації на спільному засіданні екзаменаційної комісії НУ «ОМА» та ДКК ІПДМ. Присвоєння звання випускникам на спільному засіданні здійснюється за умови виконання випускником на момент проведення спільного засідання всіх вимог щодо відповідної схваленої обов'язкової підготовки, стажу плавання та практичної підготовки.

Випускники можуть займати посади вахтових офіцерів на всіх морських судах без обмежень, а також працювати у берегових структурах морегосподарського комплексу.

Огляд прикладу практики зовнішнього оцінювання результатів навчання командного складу морських суден представлено в таблиці 3.

Таблиця 3. Зовнішнє оцінювання результатів навчання командного складу морських суден

Методи і процедури	Опис	
Орган, що проводить сертифікацію (присвоює кваліфікацію)	Національний університет «Одеська морська академія» (НУ«ОМА»)	Інспекція з питань підготовки та дипломування моряків (ІПДМ)
Орган, що проводить оцінювання	Екзаменаційна комісія ⁹ Випускники НУ «ОМА» (схваленого морського закладу вищої освіти) мають	Державна кваліфікаційна комісія ІПДМ (ДКК) ¹⁰

⁹ Екзаменаційна комісія – призначається наказом ректора університету та діє на підставі Положення про екзаменаційну комісію та атестацію осіб, які здобувають ступінь бакалавра або магістра (затвердженого наказом ректора).

¹⁰ Процедура присвоєння звань особам командного складу морських суден визначено у Положенні про звання осіб командного складу морських суден та порядок їх присвоєння (затвердженого наказом Мінінфраструктури 07.08.2013 № 567) <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1466-13>

	право на підтвердження компетентності та присвоєння першого звання особи командного складу безоплатно під час атестації на спільному засіданні екзаменаційної комісії НУ «ОМА» та ДКК.	Оцінка (підтвердження) компетентності та присвоєння (підтвердження) звання осіб командного складу
Екзаменаційні центри (місце проведення оцінювання)	НУ«ОМА»	НУ«ОМА»: підтвердження компетентності та присвоєння першого звання особи командного складу під час атестації на спільному засіданні екзаменаційної комісії НУ «ОМА» та ДКК
Кваліфікація, що присвоюється (документ, що видається)	Ступінь вищої освіти. Диплом бакалавра, магістра, молодшого спеціаліста	Диплом (Certificate of Competency) Термін дії – 5 років.
Академічні та/або професійні права володаря кваліфікації	Продовження навчання на наступному рівні освіти	Зайняття посад вахтових офіцерів на всіх морських суднах без обмежень, а також у берегових структурах морегосподарського комплексу.
Допуск до оцінювання	Проходження схваленої підготовки	До підтвердження кваліфікації з метою дипломування (сертифікації) для роботи на командних посадах на суднах допускаються особи, які отримали відповідну освіту, мають документально підтверджені необхідну підготовку і стаж роботи, відповідають стандартам компетентності, визначеним національними і міжнародними вимогами.
Ведення відповідної бази даних/ реєстру виданих сертифікатів	Єдиний Державний реєстр документів моряків; Єдина електронна база даних з питань освіти (ЄДЕБО)	Єдиний Державний реєстр документів моряків
Моніторинг результатів оцінювання	НУ«ОМА»	ІПДМ
Джерела фінансування/ оплата за проведення оцінювання	Бюджетні кошти, кошти юридичних та фізичних осіб	Кошти юридичних та фізичних осіб
Забезпечення якості процесу сертифікації Система підготовки та дипломування моряків в Україні схвалена Міжнародною морською організацією (ІМО) та Європейською агенцією з безпеки на морі (EMSA). Здійснюється регулярний аудит системи підготовки і дипломування моряків в Україні з боку ІМО і EMSA, останній проведено у 2018 році.		

Забезпечення якості оцінювання	- включення до складу екзаменаційних комісій представників ДКК (3 осіб) (формування спільної з ДКК екзаменаційної комісії), зовнішніх експертів, представників роботодавців; - голова комісії – не є представником університету; - вимоги до відбору та кваліфікації членів екзаменаційної комісії (провідні фахівці відповідної галузі або науково-педагогічні працівники, які мають відповідну спеціальність); - атестація здійснюється відповідно до вимог стандартів вищої освіти та Кодексу ПДНВ; - умови оцінювання максимально наближені до реальних умов (симуляція професійної ситуації) - оцінювання здійснюється комісією у складі не менше 3 осіб; - розроблення екзаменаційних завдань відповідно до програми єдиного комплексного кваліфікаційного іспиту; До складу екзаменаційної комісії можуть входити ректор університету або проректор; керівник структурного підрозділу або його заступники; завідувачі кафедр, професори, доценти; члени ДКК, фахівці з відповідних спеціальностей, представники галузевих об'єднань роботодавців, працівники науково-дослідних інститутів інших закладів вищої освіти.	- встановлено вимоги до відбору та кваліфікації членів ДКК; - проведення оцінювання незалежним колегіальним органом (ДКК) (незалежно від навчального закладу); - здійснюється навчання та стажування членів ДКК; - оцінювання відповідно до функцій та сфер компетенції, визначених Кодексом ПДНВ; - забезпечення членів ДКК інформаційними, навчально-методичними, довідковими матеріалами з питань підготовки, оцінки компетентності та дипломування моряків; Вимоги для кандидатів, які претендують на призначення членами ДКК з підтвердження кваліфікації осіб командного складу: наявність диплома про закінчення морського навчального закладу за напрямком та диплома про присвоєння звання особи командного складу не нижче того, яке має або на яке претендує моряк, кваліфікація якого підтверджується на засіданні ДКК; практичний досвід роботи на суднах на посаді, що відповідає диплому кандидата в члени ДКК, не менше 5 років; наявність навичок з методів здійснення оцінки кваліфікації; знання англійської мови (або іншої іноземної мови, яка буде використовуватися в практичній роботі моряка) у межах, достатніх для виконання посадових обов'язків моряка, кваліфікація якого підтверджується; знання сучасних національних та міжнародних вимог, які стосуються підготовки та дипломування моряків; практичний досвід роботи з тренажерним обладнанням, на якому перевіряється кваліфікація моряків; проходження стажування у ДКК не менше ніж на п'яти засіданнях ДКК за напрямком та наявність позитивного відгуку за результатами стажування.

Забезпечення якості валідації	- Колегіальне ухвалення рішення (спільне засідання екзаменаційної комісії університету та ДКК); - Оцінка результатів оцінювання з використанням відповідної шкали оцінювання. Оцінки виставляє кожен член комісії, за теоретичну і практичну частину виставляється одна оцінка. - Вимоги до складу екзаменаційної комісії (визначено відповідним положенням НУ«ОМА»); - включення до складу екзаменаційних комісій представників ДКК (3 осіб, за рішенням ІПДМ), зовнішніх експертів, представників роботодавців;	- добір та підготовка осіб, які входять до складу ДКК. Незалежність ДКК (персональний склад ДКК затверджується на календарний рік); - вимоги щодо кваліфікації осіб, які проводять оцінку компетентності (визначено відповідним порядком, до складу ДКК залучаються висококваліфіковані фахівці, які пройшли атестацію та відповідають визначеним вимогам) - колегіальне ухвалення рішень; - процедура видачі документів (диплому або свідоцтва фахівця та підтвердження до нього для заняття відповідної посади на морському судні) відокремлена від процесу оцінювання.
Орган зовнішнього забезпечення якості	МОН України: наявність ліцензії та акредитація МОН України за відповідними спеціальностями; Мінінфраструктури (Морська адміністрація України): порядок схвалення навчальних курсів та програм відповідно до вимог Конвенції ПДНВ та перелік схвалених морських вищих навчальних закладів, що здійснюють підготовку командного складу морських суден, відсутні	Мінінфраструктури, Регістр судноплавства України <i>(наявність сертифікату на систему управління якістю ISO: система управління якістю ІПДМ сертифікована в установленому порядку органом сертифікації – Регістром судноплавства України (уповноважений, як акредитований Орган по сертифікації систем якості, на підтвердження відповідності підприємств, організацій і установ, що здійснюють підготовку моряків, вимогам Правил 1/8 "Стандарти якості" Додатку до Конвенції ПДНВ та відповідного розділу А-1/8, визнаних адекватними вимогам стандартів ДСТУ ISO серії 9000).</i> Процедура підтвердження Сертифікату на систему управління якістю передбачає щорічний інспекційний нагляд за системою.
Стандарт оцінювання та екзаменаційні матеріали		
Стандарти, що використовуються для проведення оцінювання	Стандарт вищої освіти, програма підготовки НУ«ОМА» Кодекс ПДНВ	Програма оцінки компетентності відповідно до функцій та сфер компетенції, визначених Кодексом ПДНВ.
Структура стандарту оцінювання	Програма єдиного кваліфікаційного іспиту (яка містить теоретичну і практичну частину), укладена відповідно до стандарту вищої освіти та (освітньо-професійної) програми підготовки НУ«ОМА»; критерії (та	Програма оцінки компетентності містить перелік компетентностей за відповідними кваліфікаціями (спеціалізаціями, частковими кваліфікаціями) та трудовими функціями, що оцінюються, обраних відповідно до функцій та сфер компетенції, визначених Кодексом ПДНВ.

	шкала) оцінювання усних або письмових (тестових) відповідей.	
Специфікації для оцінювання	Програма єдиного кваліфікаційного іспиту (яка містить теоретичну і практичну частину), критерії (та шкала) оцінювання усних або письмових (тестових) відповідей.	Програма оцінки компетентності відповідно до функцій та сфер компетенції, визначених Кодексом ПДНВ.
Методи/ інструменти, що використовуються для оцінювання	Єдиний комплексний кваліфікаційний іспит (містить теоретичну та практичну частину), комп'ютерне тестування; письмовий іспит, усне опитування. Захист дипломної роботи (проекту): презентація дипломної роботи (проекту), демонстрація експерименту, відповіді на запитання.	Співбесіда, комп'ютерне тестування; письмовий іспит, усне опитування. Усне опитування проходить у вигляді діалогу між ДКК і особою, яка складає іспит, та передбачає: - відповіді на письмові запитання з екзаменаційного листка (для осіб, що пройшли письмове опитування); - відповіді на запитання з тем, записаних у відомості оцінки компетентності у ДКК, обраних відповідно до функцій та сфер компетенції, визначених Кодексом ПДНВ.
Розробник завдань для оцінювання	НУ«ОМА» на основі стандарту вищої освіти за відповідною спеціальністю, програми підготовки, Кодексу ПДНВ	ІПДМ. Завдання для проведення тестування відбираються з банку завдань відповідно до затвердженої ІДПМ програми оцінки компетентності
Приклади стандартів та екзаменаційних матеріалів	Екзаменаційні матеріали (екзаменаційні білети, комплексні кваліфікаційні завдання, письмові контрольні роботи тощо) розробляються відповідно до програми єдиного комплексного кваліфікаційного іспиту	http://www.itcs.org.ua/sites/default/files/content/programi.pdf
Інформування заінтересованих сторін		
Інформування учасників оцінювання (кандидатів/студентів)	- Консультативна допомога в навчальному закладі; - Оприлюднення відповідної інформації на веб-сайті навчального закладу http://www.onma.edu.ua/	- Консультативна допомога в навчальному закладі - Оприлюднення відповідної інформації на веб-сайті ІПДМ http://www.itcs.org.ua/ - Роз'яснення секретарем ДКК (правил приймання їх документів для особової справи, процедур підтвердження кваліфікації в ДКК, ознайомлення з програмами, за якими буде здійснюватися підтвердження кваліфікації)
Інформування оцінювачів, викладачів,	- Інформування членів екзаменаційної комісії щодо основних завдань та вимог щодо атестації здобувачів	- Оприлюднення відповідної інформації на веб-сайті ІПДМ http://www.itcs.org.ua/ ;

майстрів виробничого навчання, наставників, інших заінтересованих сторін	вищої освіти, критеріїв оцінювання, особливості організації єдиного комплексного іспиту та/або захисту дипломної роботи (проекту)	- інформаційні, навчально-методичні, довідкові матеріали з питань підготовки, оцінки компетентності та дипломування моряків; - навчання та стажування.

Серед актуальних питань регулювання підготовки та дипломування моряків в Україні та забезпечення належного виконання вимог Конвенції ПДНВ:

- відсутність переліку схвалених морських вищих навчальних закладів, що здійснюють підготовку командного складу морських суден;
- відсутність порядку схвалення Мінінфраструктури (як Морської адміністрації України) та/або МОН навчальних курсів та програм відповідно до вимог Конвенції ПДНВ; регулярного моніторингу (забезпечення) якості навчальних курсів та програм;
- відсутність реєстру сертифікованих (авторизованих) оцінювачів (екзаменаторів);
- налагодження взаємодії Єдиної державної електронної бази з питань освіти з єдиним Державним реєстром документів моряків України, тощо.

2.3. Професійна атестація за професією «Менеджер (управитель) житлового будинку (групи будинків)»

Професію "Менеджер (управитель) житлового будинку (групи будинків)" введено у 2012 році, вимоги до якої встановлено відповідною кваліфікаційною характеристикою (КХ), яка передбачає наявність певних знань, вмінь та навичок, використання яких на практиці, мали б забезпечити стале функціонування житлового комплексу та безпечну експлуатацію будівель¹¹.

Відповідно до Закону України «Про житлово-комунальні послуги» з 2019 року вводиться норма щодо обов'язкової професійної атестації управителів багатоквартирного будинку на відповідність кваліфікаційним вимогам за професійною назвою робіт "менеджер (управитель) житлового будинку (групи будинків)" (стаття 18). Порядок здійснення професійної атестації управителів за професійною назвою робіт "менеджер (управитель) житлового будинку (групи будинків)" та перелік критеріїв, яким повинні відповідати підприємства, установи, організації, що здійснюють таку професійну атестацію, встановлюються Кабінетом Міністрів України.

¹¹ Вимоги до зайняття відповідної посади визначено кваліфікаційною характеристикою (КХ) за професійною назвою робіт "Менеджер (управитель) житлового будинку (групи будинків)" (затверджена наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 14.02.2012 р. № 56). КХ містить опис типових професійних завдань та обов'язків для посади; основні вимоги до спеціальних знань, необхідних для виконання відповідних типових завдань та обов'язків; вимоги до освітнього та освітньо-кваліфікаційного рівня, вимоги до післядипломної освіти і мінімальні вимоги до стажу роботи. Джерело: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=28170

Також, передбачається, що особи, які безпосередньо виконують функції з управління будинком, повинні мати відповідну освіту та періодично підвищувати свою кваліфікацію¹². Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства (Мінрегіон) співпрацює з 12 вищими навчальними закладами України з підготовки фахівців «Менеджер (управитель) житлового будинку (групи будинків)». Також, навчання за цією професією проводиться в інших навчальних закладах (шляхом короткотермінової підготовки та підвищення кваліфікації в інститутах підвищення кваліфікації, навчальних центрах). Водночас, на сьогодні відповідні професійні та освітні (освітньо-кваліфікаційні) стандарти, а також єдині типові вимоги до результатів навчання за відповідними програмами підготовки, відсутні. Наразі розробляються нормативна база та типові підходи щодо професійного навчання та атестації за зазначеною професією (кваліфікацією).

Мінрегіон підготовлено проект постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання професійної атестації за професією «менеджер (управитель) житлового будинку (групи будинків)»¹³, яким пропонується врегулювати на законодавчому рівні порядок здійснення професійної атестації за професійною назвою роботи «менеджер (управитель) житлового будинку (групи будинків)» та визначити критерії, яким мають відповідати підприємства, установи, організації, що здійснюють професійну атестацію.

Пропонується професійну атестацію на відповідність кваліфікаційним вимогам професії «Менеджер (управитель) житлового будинку (групи будинків)» здійснювати в *органах із сертифікації персоналу, акредитованих Національним агентством з акредитації України*. Органи із сертифікації персоналу затверджуватимуть схему атестації (сертифікації), що відповідає вимогам кваліфікаційної характеристики на відповідну назву професійної роботи.

Огляд прикладу практики професійної атестації за професією «менеджер (управитель) житлового будинку (групи будинків)» представлено в таблиці 4.

Таблиця 4. Професійна атестація за професією «Менеджер (управитель) житлового будинку (групи будинків)»

Методи і процедури ЗНО	Опис
Орган, що проводить сертифікацію (присвоює кваліфікацію)	Сертифікаційний центр «Стандарт» (СЦ «Стандарт»)
Орган, що проводить оцінювання	СЦ «Стандарт» (орган сертифікації персоналу, ОСП)
Екзаменаційні центри (місце проведення оцінювання)	Інститут підвищення кваліфікації Київського національного економічного університету (КНЕУ)
Кваліфікація, що присвоюється (документ, що видається)	Кваліфікаційний сертифікат за фахом «Менеджер (управитель) багатоквартирного будинку» (1-й рівень);

¹² Правила управління будинком, спорудою, житловим комплексом або комплексом будинків і споруд (наказ Міністерства з питань житлово-комунального господарства від 02.02.2009 р. №13) <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0377-09>

¹³ Неофіційний текст проекту акта від 30.05.2018 http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT4302.html

	<i>Кваліфікаційний сертифікат за фахом «Менеджер (управитель) житлового будинку (групи будинків)» (2-й рівень);</i> Кваліфікаційний сертифікат за фахом «Управитель-керівник житлового підприємства житлово-комунального господарства» (3-й рівень). Термін дії – 3 року (первинна сертифікація), 5 років (повторна)
Академічні та/або професійні права володаря кваліфікації	Професійна діяльність у сфері управління житлом
Допуск до оцінювання	Відповідність кваліфікаційним вимогам, встановленим відповідною кваліфікаційною характеристикою¹⁴. Зокрема, серед критеріїв компетентності СЦ «Стандарт» для здобуття кваліфікаційного сертифікату «Менеджер (управитель) житлового будинку (групи будинків)» (2-й рівень) визначено наявність: - Освіта: вища освіта (магістр, спеціаліст). - Досвід роботи: загальний робочий стаж: не менше 5 років. Стаж роботи за професіями керівників нижчого рівня: не менше 2 років. Стаж роботи в сфері управління житлом: не менше 2 років за останні 5 років. - Післядипломна освіта в галузі управління (включаючи управління багатоквартирними будинками) – на менше 72 акад. годин за програмою узгодженою з Мінрегіон (напр., завершення навчального курсу в начальному центрі «ЕМАУ-Академія» відповідно до навчально-тематичного плану, затвердженого Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 05 травня 2016 р.). Вимоги щодо критеріїв компетентності персоналу СЦ «Стандарт» погоджено з Мінрегіон. <i>Професійне навчання (підвищення кваліфікації) раз на рік (пропонується)</i> <i>Стажування (пропонується)</i>
Ведення відповідної бази даних/ реєстру виданих сертифікатів	Орган із сертифікації персоналу (СЦ «Стандарт») http://www.standart-center.com.ua/ru/sertifikaciya-reyestri/reyestr-sertifikativ-atestovanikh-fakhivciv.html
Моніторинг результатів оцінювання	СЦ «Стандарт». СЦ «Стандарт» здійснює нагляд за сертифікованим фахівцем У період дії сертифіката. За результатами нагляду ОСП може прийняти рішення про призупинення або анулювання сертифікату.
Джерела фінансування/ оплата за проведення оцінювання	Кошти фізичних та юридичних осіб

¹⁴ Відповідні кваліфікаційні вимоги за КХ передбачають: наявність повної вищої освіти напрямку підготовки "Менеджмент" (магістр, спеціаліст) без вимог до стажу роботи; або повна вища освіта (магістр, спеціаліст), стаж роботи за фахом - не менше 2 років та післядипломна освіта за напрямом "Менеджмент".

Забезпечення якості процесу сертифікації	
Забезпечення якості оцінювання	- Вимоги до відбору та кваліфікації членів екзаменаційної комісії (вища освіта (ступінь магістра), досвід роботи за фахом або досвід викладацької роботи за відповідним напрямом підготовки/ спеціальністю (не менше 5 років)); - оцінювання здійснюється комісією у складі не менше 3 осіб; - залучення зовнішніх спостерігачів (представника Мінрегіонбуд); - до складу екзаменаційної комісії залучаються представники різних заінтересованих сторін (роботодавець, експерт, представник навчального закладу); - до проведення оцінювання не допускаються особи, які брали участь у навчанні кандидата; - проведення оцінювання в сертифікаційному центрі, незалежному від провайдера навчання (навчального закладу).
Забезпечення якості валідації	- колегіальне ухвалення рішення щодо сертифікації; - вимоги до відбору та кваліфікації членів екзаменаційної комісії; - до складу екзаменаційної комісії залучаються представники різних заінтересованих сторін (роботодавець, експерт, представник навчального закладу); - оцінка результатів оцінювання з використанням відповідної шкали оцінювання (результат іспиту - не менше 80% успішності).
Орган зовнішнього забезпечення якості	Національне агентство акредитації України (НААУ) (наявність атестату про акредитацію органу сертифікації персоналу, виданого НААУ, за відповідною сферою робіт (на відповідність вимогам стандарту EN ISO/IEC 17024:2014 (ДСТУ EN ISO/IEC 17024:2014))
Стандарт оцінювання та екзаменаційні матеріали	
Стандарти, що використовуються для проведення оцінювання	Кваліфікаційна характеристика (КХ) за професійною назвою робіт "Менеджер (управитель) житлового будинку (групи будинків)" Схема сертифікації. Процедура сертифікації персоналу СЦ «Стандарт».
Структура стандарту оцінювання	Схема сертифікації СЦ «Стандарт» (укладена відповідно до вимог КХ)
Специфікації для оцінювання	Схема сертифікації. Процедура сертифікації персоналу СЦ «Стандарт».
Методи/ інструменти, що використовуються для оцінювання	Письмовий тест (теоретичні питання). Планується використання ситуаційних завдань.
Розробник завдань для оцінювання	Комітет схеми сертифікації СЦ «Стандарт».
Приклади стандартів та екзаменаційних матеріалів	Банк тестових завдань, розроблених на основі КХ та програм навчання ЕМАУ, погоджених із вищими навчальними закладами – партнерами ЕМАУ та Мінрегіон.
Інформування заінтересованих сторін	

Інформування учасників оцінювання (кандидатів/студентів)	- оприлюднення відповідної інформації на веб-сайті ЕМАУ http://emaу.kiev.ua/navchannja-za-fahom-menedzher-upravitel/, веб-сайті СЦ «Стандарт» http://www.standart-center.com.ua/ru/sertifikaciya-personal/, в соціальній мережі Фейсбук; - інформування в навчальних закладах-партнерах ЕМАУ, де проводиться відповідне професійне навчання; - надання консультацій за телефоном та електронною поштою; - інформування кандидатів про кваліфікаційний іспит, час та дату проведення іспиту; надання СЦ «Стандарт» інформації про порядок сертифікації, вимоги до кандидатів, реєстр сертифікованих осіб та порядок подання апеляцій чи скарг на запит зацікавленим сторонам.
Інформування оцінювачів, викладачів, інших заінтересованих сторін	- інформування членів екзаменаційної комісії про відповідну схему сертифікації СЦ «Стандарт»; - оприлюднення відповідної інформації на веб-сайті ЕМАУ http://emaу.kiev.ua/, веб-сайті СЦ «Стандарт» http://www.standart-center.com.ua/ru/sertifikaciya-personal/; - надання СЦ «Стандарт» інформації про порядок сертифікації, вимоги до кандидатів, реєстр сертифікованих осіб та порядок подання апеляцій чи скарг на запит зацікавленим сторонам.

2.4. Сертифікація (присвоєння кваліфікацій) у сфері зварювання

2.4.1. Атестація зварників

Взаємодію атестаційних органів та їх компетенцію, порядок проведення і оформлення результатів атестації зварників регулюють Правила атестації зварників¹⁵.

Український атестаційний комітет зварників (УАКЗ) - незалежна компетентна організація, уповноважена Держнаглядом охорони праці України керувати підготовкою і проведенням атестації зварників. (засновники УАКЗ – МОН, НАПН).

¹⁵ затверджені наказом Державного комітету України по нагляду за охороною праці від 19 квітня 1996 року № 61 <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0262-96>

Атестація зварників здійснюється атестаційними комісіями, які створюються на підприємствах, в навчальних закладах, спеціалізованих організаціях та установах, що мають кваліфікованих спеціалістів по зварюванню, а також необхідну для підготовки і проведення перевірок зварників учбово-випробувальну базу.

Атестація зварників включає перевірку теоретичних знань і практичних навичок з конкретних способів зварювання і визначеного виду робіт із використанням стандартних зразків, проведення їх випробувань, складання протоколу і оформлення посвідчення зварника.

Затвердження, перевірку та контроль за діяльністю атестаційних комісій здійснює УАКЗ.

2.4.1.1. Незалежна кваліфікаційна атестація та присвоєння професійно-кваліфікаційного рівня особам, які здобувають професійно-технічну освіту за Державним стандартом професійно-технічної освіти на професію «Зварник» (ДСПТО 7219:2011)

Кваліфікаційна атестація базується на державному стандарті професійно-технічної освіти за професією «Зварник» (ДСПТО 7219:2011) та врахуванні документів, які регламентують організацію навчально-виробничого процесу в навчальних закладах¹⁶.

Кваліфікаційна атестація є вихідним або проміжним контролем відповідно у формі державних кваліфікаційних іспитів або кваліфікаційних іспитів на завершальному етапі певного проміжного ступеня навчання й має на меті встановлення спроможності осіб, які здобувають професійно-технічну освіту, самостійно виконувати відповідні завдання та обов'язки професії «Зварник» за визначеними спеціалізаціями та кваліфікаційними рівнями.

Міжгалузевий навчально-атестаційний центр Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України (МУАЦ, <http://muac.kpi.ua/>) – навчально-атестаційний підрозділ, що здійснює професійну підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації і атестацію персоналу зварювального виробництва (з присвоєнням кваліфікації згідно з національними і міжнародними вимогами). МУАЦ акредитований в національній системі освіти (МОН), а також має акредитацію міжнародного Інституту Зварювання (IIW).

Огляд прикладу практики незалежної кваліфікаційної атестації у сфері зварювання/ атестації зварників представлено у таблиці 5.

Таблиця 5. Незалежна кваліфікаційна атестація у сфері зварювання/ атестація зварників

Методи і процедури ЗНО	Опис	
	Незалежна кваліфікаційна атестація та присвоєння професійно-кваліфікаційного	Атестація зварників

¹⁶ Порядок організації і проведення кваліфікаційної атестації та присвоєння освітньо-кваліфікаційного рівня особам (учням, слухачам, працівникам), які здобувають професійно-технічну освіту за професією «Зварник» в професійно-технічних та інших навчальних закладах, на підприємствах, в установах, організаціях, визначено «Порядком незалежної кваліфікаційної атестації та присвоєння професійно-кваліфікаційного рівня особам, які здобувають професійно-технічну освіту за Державним стандартом професійно-технічної освіти на професію «Зварник» (ДСПТО 7219:2011)» <http://muac.kpi.ua/files/procedure.rar>

	(видається разом з документами про професійно-технічну освіту)	Посвідчення про проходження атестації дійсне протягом двох років
Академічні та/або професійні права володаря кваліфікації	Професійна діяльність за відповідною спеціалізацією у сфері зварювання	Професійна діяльність за відповідною спеціалізацією у сфері зварювання
Допуск до оцінювання	До складання державних кваліфікаційних іспитів допускаються учні (слухачі), які: - пройшли повний або певного проміжного ступеня курс навчання; - мають позитивні підсумкові оцінки з усіх навчальних предметів, виробничого навчання та практики.	До первинної атестації допускаються зварники, не молодші за 18 років, які: - раніше не проходили перевірку на допуск до зварювання об'єктів та обладнання; - мають документ про присвоєння кваліфікації зварника; - мають виробничий стаж виконання зварювальних робіт за присвоєною кваліфікацією не менше 6 місяців; - пройшли спеціальну теоретичну і практичну підготовку за програмами, складеними окремо для кожного виду робіт і для кожного способу зварювання з урахуванням специфіки зварювальних робіт, за якими зварник підлягає атестації.
Ведення відповідної бази даних/ реєстру виданих сертифікатів	Єдина електронна база даних з питань освіти (ЄДЕБО) УАКЗ	УАКЗ УАКЗ веде реєстр виданих свідоцтв та реєстр атестаційних комісій (136)
Моніторинг результатів оцінювання	МОН, УАКЗ	Служби зварювання на виробництві/ організація, яка проводить атестацію УАКЗ
Джерела фінансування/ оплата за проведення оцінювання	Кошти бюджету, фізичних та юридичних осіб	Кошти фізичних та юридичних осіб
Забезпечення якості процесу сертифікації		
Забезпечення якості оцінювання	- оцінювання здійснюється екзаменаційною комісією (ДКК) у складі 5 осіб; - вимоги до екзаменаторів (експерт в області, проходження підготовки та атестація членів комісії, голова комісії – атестований в якості експерта УАКЗ) - залучення до складу ДКК представників різних заінтересованих сторін (спеціаліст в	- оцінювання здійснюється атестаційною комісією у складі не менше 4 осіб; - залучення до складу атестаційної комісії висококваліфікованих фахівців та представників різних служб (керівник зварювальних робіт підприємства (організації), атестований як експерт УАКЗ голова

	галузі зварювального виробництва, спеціаліст в галузі зварювання (інженер із зварювання), спеціаліст в галузі технічного контролю і спеціаліст в галузі охорони праці, атестованих в якості членів комісії з атестації зварників, та представник навчального закладу, відповідального за організацію кваліфікаційної атестації учнів (слухачів); - залучення на екзамен представників органів державного управління професійно-технічною освітою в якості спостерігачів; - склад ДКК формується та затверджується УАКЗ за погодженням з МОН; - забезпечення відповідного навчання членів ДКК; - оцінювання проводиться у відповідності до вимог державних стандартів (ДСПТО 7219:2011) - умови виконання кваліфікаційних пробних робіт та критерії їх оцінки визначаються відповідними стандартами з атестаційних випробувань зварників	комісії; спеціалісти служби зварювальних робіт підприємства, відповідальні за організацію атестації зварників; представники служби технічного контролю, відповідальні за контроль зварювання; представник служби охорони праці підприємства); - надання дозволу на роботу атестаційної комісії територіальним управлінням Держнаглядохоронпраці України на підставі спільного висновку УАКЗ та експертно-технічних центрів Держнаглядохоронпраці (далі - ЕТЦ). Строк дії дозволу 3 роки. - вимоги до екзаменаторів та умов проведення оцінювання (висновок видається на підставі перевірки учбово-випробувальної бази комісією, складеною з фахівців УАКЗ і ЕТЦ; голова комісії – атестований в якості експерта УАКЗ; атестація членів комісії (перевірка знань нормативної документації щодо атестації зварників у членів комісії, яка проводиться у порядку, встановленому Держнаглядохоронпраці України); - оцінювання практичних навичок з конкретних способів зварювання здійснюється відповідно до вимог державних стандартів з атестаційних випробувань зварників; - виконання контрольних зварних з'єднань здійснюється в присутності не менше як двох членів атестаційної комісії
Забезпечення якості валідації	- колегіальне ухвалення рішення щодо сертифікації; - обґрунтування рішень й висновків; - оцінка результатів оцінювання з використанням відповідних критеріїв оцінки (успішності виконання завдання), визначених відповідними стандартами з атестаційних випробувань зварників.	Рішення про атестацію зварників приймає атестаційна комісія на підставі поданих документів щодо результатів випробувань (зокрема, акти, висновки та інші документи про результати контролю якості контрольних зварних з'єднань). Оцінка результатів оцінювання проводиться з використанням критеріїв оцінки (успішності виконання завдання), визначених відповідними стандартами з атестаційних випробувань зварників. Оцінка результатів екзамену проводиться атестаційною комісією за системою: здано; нездано.

Орган зовнішнього забезпечення якості	УАКЗ, МОН ДКК – здійснює контроль підготовки та проведення кваліфікаційних іспитів у відповідності з ДСПТО 7219:2011	УАКЗ, ЕТЦ, Територіальні управління Держнаглядохоронпраці (надання дозволу на роботу атестаційної комісії, перевірка роботи атестаційних комісій) ЕТЦ спільно з УАКЗ проводить перевірку навчально-випробувальної бази підприємства на право роботи комісії з атестації зварників та щорічну перевірку діяльності атестаційних комісій з атестації зварників.
Стандарт оцінювання та екзаменаційні матеріали		
Стандарти, що використовуються для проведення оцінювання	Кваліфікаційна характеристика (КХ) професії «Зварник» Державний стандарт ДСПТО 7219:2011 Державні стандарти з атестаційних випробувань зварників ДСТУ 2944-94; ДСТУ ISO 9606-2; ДСТУ ISO 9606-3; ДСТУ ISO 9606-4; ДСТУ ISO 9606-5.	Кваліфікаційна характеристика (КХ) професії «Зварник» Державні стандарти з атестаційних випробувань зварників ДСТУ 2944-94; ДСТУ ISO 9606-2; ДСТУ ISO 9606-3; ДСТУ ISO 9606-4; ДСТУ ISO 9606-5.
Структура стандарту оцінювання	Кваліфікаційна атестація базується на державному стандарті професійно-технічної освіти за професією «Зварник» (ДСПТО 7219:2011). Стандарт включає в себе: - освітньо-кваліфікаційну характеристику випускника; - типовий навчальний план; - типові навчальні програми; - систему контролю знань та критерії кваліфікаційної атестації; - вимоги до забезпечення основними обов'язковими засобами навчання; - вимоги до освітнього рівня вступника. Освітньо-кваліфікаційна характеристика випускника (ОКХ), розроблена на основі міжгалузевої кваліфікаційної характеристики інтегрованої професії «Зварник», включає вимоги до професійних знань і умінь за рівнями кваліфікації	Кваліфікаційна характеристика (КХ) професії «Зварник» містить: - опис типових професійних завдань та обов'язків за кваліфікаційними рівнями та спеціалізаціями; - основні вимоги до спеціальних знань, необхідних для виконання відповідних типових завдань та обов'язків; - приклади робіт; - вимоги до освітнього та освітньо-кваліфікаційного рівня, - вимоги до післядипломної освіти і мінімальні вимоги до стажу роботи. КХ встановлює вимоги відповідно до вимог Державних стандартів з атестаційних випробувань. Державні стандарти з атестаційних випробувань зварників містять вимоги щодо: - умов проведення атестації; - сфера дії атестаційних випробувань; - вимоги до контрольних з'єднань; - терміну чинності атестації; - оформлення результатів атестації, тощо.
Специфікації для оцінювання	Типові програми з навчальних предметів	Банк тестових завдань УАКЗ

	Типові навчальні програми практичної підготовки	Державні стандарти з атестаційних випробувань зварників
Методи/ інструменти, що використовуються для оцінювання	Кваліфікаційна атестація є вихідним або проміжним контролем відповідно у формі державних кваліфікаційних іспитів або кваліфікаційних іспитів на завершальному етапі певного проміжного ступеня навчання. Державні кваліфікаційні іспити (кваліфікаційні іспити) включають: - кваліфікаційну пробну роботу відповідно до спеціалізації та рівня кваліфікації згідно з ДСПТО 7219:2011; - письмову екзаменаційну роботу (у вигляді тестів) в межах вимог кваліфікаційної характеристики професії «Зварник». Тестування здійснюється за питаннями, складеними на основі навчальних програм з усіх предметів професійно-теоретичної підготовки. Для успішного складання письмового кваліфікаційного іспиту необхідно правильно відповісти не менше як на 60% екзаменаційних питань. Умови виконання кваліфікаційних пробних робіт та критерії їх оцінки визначаються відповідними стандартами з атестаційних випробувань зварників. Для успішного складання випробування необхідно успішно виконати не менше 75% робіт.	Атестація зварників включає перевірку теоретичних знань і практичних навичок з конкретних способів зварювання і визначеного виду робіт із використанням стандартних зразків, проведення їх випробувань. При перевірці теоретичних знань зварники складають екзамен атестаційній комісії. При перевірці практичних навичок зварники виконують контрольні зварні з'єднання. У процесі складання екзамену з теорії зварник відповідає на визначену кількість запитань, що охоплюють основні розділи програми. Екзамен проводиться атестаційною комісією одним з таких методів або комбінацією цих методів: а) письмова перевірка знань; б) усне опитування; в) перевірка знань з допомогою комп'ютера; г) письмове описання з наступною практичною демонстрацією на обладнанні.
Розробник завдань для оцінювання	Запитання добираються ДКК (атестаційною комісією) з типового переліку для кожного способу зварювання, затвердженого УАКЗ. Перелік завдань кваліфікаційного іспиту (екзаменаційних питань) складається на основі навчальних програм з усіх предметів професійно-теоретичної підготовки в межах вимог КХ професії «Зварник».	Запитання добираються атестаційною комісією з типового переліку для кожного способу зварювання, затвердженого УАКЗ. Розробка програм спеціальної теоретичної та практичної підготовки зварників здійснюється УАКЗ або атестаційною комісією. Програми, розроблені атестаційною комісією, підлягають узгодженню в УАКЗ.

Приклади стандартів та екзаменаційних матеріалів	Екзаменаційне завдання кваліфікаційного іспиту складається із набору питань з багатоваріантним вибором відповіді (тестів), що охоплюють всі теми навчальних предметів професійно теоретичної підготовки в межах вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики відповідного кваліфікаційного рівня. Умови виконання кваліфікаційних пробних робіт та критерії їх оцінки визначаються відповідними стандартами з атестаційних випробувань зварників ДСТУ 2944-94; ДСТУ ISO 9606-2; ДСТУ ISO 9606-3; ДСТУ ISO 9606-4; ДСТУ ISO 9606-5)	Умови виконання кваліфікаційних пробних робіт та критерії їх оцінки визначаються відповідними стандартами з атестаційних випробувань зварників ДСТУ 2944-94; ДСТУ ISO 9606-2; ДСТУ ISO 9606-3; ДСТУ ISO 9606-4; ДСТУ ISO 9606-5)
Інформування заінтересованих сторін		
Інформування учасників оцінювання (кандидатів/студентів)	- оприлюднення відповідної інформації на веб-сайті МУАЦ http://muac.kpi.ua/; - надання консультацій за телефоном та електронною поштою; - інформування кандидатів про кваліфікаційний іспит	- ознайомлення з вимогами щодо проходження атестації, надання консультацій (під час підготовчого навчального курсу до 2х тижнів)
Інформування оцінювачів, викладачів, майстрів виробничого навчання, наставників, інших заінтересованих сторін	- оприлюднення відповідної інформації на веб-сайті МУАЦ http://muac.kpi.ua/; - навчання членів екзаменаційної комісії	- надання відповідної інформації УАКЗ на запит; - навчання голів та членів атестаційної комісії

3. Сертифікація (присвоєння кваліфікацій) професійними (фаховими) асоціаціями, іншими органами (центрами) оцінювання (органи сертифікації персоналу);

В Україні на сьогоднішній день налічується близько 150 активно функціонуючих професійних асоціацій, діяльність яких пов'язана з розробленням та присвоєнням кваліфікацій. Переважно такі кваліфікації не «легалізовані» вітчизняною нормативною базою¹⁷.

Кваліфікації присвоюються відповідно до кваліфікаційних стандартів самих професійних асоціацій, у тому числі за міжнародними стандартами. Як приклад, можна навести кваліфікаційні документи Органу сертифікації персоналу Української асоціації якості (*Критерії оцінювання компетентності фахівців за кваліфікацією*) та Української асоціації маркетингу (*Програми сертифікаційних екзаменів*). За результатами оцінювання відповідно до кваліфікаційних стандартів видається *Кваліфікаційний сертифікат (Сертифікат компетентності)*.

В рамках цього дослідження приклади підходів із зовнішнього оцінювання за кваліфікаціями, що присвоюються професійними (фаховими) асоціаціями, іншими органами (центрами) оцінювання (органами сертифікації персоналу) включають: сертифікація (присвоєння кваліфікацій) у сфері маркетингу (Українська асоціація маркетингу), якості і менеджменту (Орган сертифікації персоналу Української асоціації якості).

3.1. Сертифікація (присвоєння кваліфікацій) у сфері маркетингу

Громадська організація «Українська Асоціація Маркетингу» (УАМ) проводить сертифікацію фахівців у сфері маркетингу.

При УАМ створено:

- Кваліфікаційний комітет УАМ, завданням якого є розробка кваліфікаційних вимог до маркетологів та затвердження змісту кваліфікаційних іспитів.
- Незалежні центри сертифікації (в Києві, Одесі).

Кваліфікаційний комітет УАМ:

- розробляє та затверджує перелік і зміст кваліфікаційних програм та іспитів УАМ;
- розробляє та затверджує порядок проведення кваліфікаційних іспитів УАМ;
- здійснює сертифікацію викладачів на право підготовки слухачів за кваліфікаційними програмами УАМ;
- затверджує персональний склад екзаменаційних комісій, здійснює загальний контроль над проведенням кваліфікаційних іспитів УАМ;
- здійснює розгляд скарг, спірних і конфліктних ситуацій, які можуть виникати в процесі проведення кваліфікаційних іспитів УАМ;
- затверджує форму і порядок обліку кваліфікаційних сертифікатів УАМ, тощо.

До складу кваліфікаційного комітету входять представники дирекції та регіональних організацій УАМ, керівники дослідницьких та консалтингових агентств, керівники підприємств, відділів

¹⁷ С. Мельник. Аналітичний огляд на тему: «Підготовка кадрів на виробництві, неформальні кваліфікації й регульовані професії, участь у професійно-кваліфікаційній діяльності професійних асоціацій: місце й роль у Національній системі кваліфікацій». – Київ, 2015.

маркетингу, керівники професійних/ фахових галузевих організацій, провідні викладачі/експерти у сфері маркетингу.

Основою для формування кваліфікаційних програм УАМ є затверджені кваліфікаційним комітетом кваліфікаційні вимоги (посадові функції/обов'язки фахівця відповідного рівня), визначені у співробітництві із заінтересованими сторонами (маркетингові дослідницькі агенції, маркетингові служби підприємств, галузеві фахові організації).

УАМ розроблено та затверджено кваліфікаційним комітетом УАМ такі часткові кваліфікації, за якими проводиться сертифікація:

-Маркетолог - менеджер з маркетингових досліджень (рівень В)

-Маркетолог - менеджер по торговому маркетингу (рівень В)

Для автомобільного бізнесу:

-Сертифікат "Маркетолог - менеджер автомобільного бізнесу"

-Кваліфікаційний сертифікат «Директор з маркетингу та продажів автомобілів» (рівень С)

-Кваліфікаційний сертифікат «Начальник відділу маркетингу і продажів автомобілів» (рівень В)

-Кваліфікаційний сертифікат «Менеджер з маркетингу та продажу автомобілів». (Рівень А)

Незалежні сертифікаційні центри УАМ створено на базі вищих навчальних закладів-партнерів¹⁸. Навчальний заклад забезпечує умови для прийняття іспитів сертифікаційним центром, УАМ відповідає за розроблення кваліфікаційних програм і іспитів; надання технічної, тренінгової та інформаційної підтримки сертифікаційному центру; забезпечення присутності членів екзаменаційної комісії УАМ на іспитах.

Огляд прикладу практики сертифікації фахівців у сфері маркетингу представлено у таблиці 6. Таблиця 6. Сертифікація фахівців у сфері маркетингу

Методи і процедури ЗНО	Опис
Орган, що проводить сертифікацію (присвоює кваліфікацію)	Українська Асоціація Маркетингу (УАМ)
Орган, що проводить оцінювання	Екзаменаційні комісії УАМ
Екзаменаційні центри (місце проведення оцінювання)	Сертифікаційні центри УАМ на базі: НТУУ «Київський політехнічний інститут» Одеський національний політехнічний університет (ОНПУ)
Кваліфікація, що присвоюється (документ, що видається)	Сертифікат "Маркетолог - Менеджер з маркетингових досліджень" (часткова кваліфікація, частина кваліфікацій «Маркетинговий аналітик», «Маркетолог»)
Академічні та/або професійні права володаря кваліфікації	Професійна діяльність у сфері маркетингу, пов'язана з організацією і проведенням маркетингових досліджень.
Допуск до оцінювання	До іспитів базового рівня допускаються:

¹⁸ НТУУ «Київський політехнічний інститут», Одеський національний політехнічний університет (ОНПУ), Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського "Харківський авіаційний інститут"

	_ студенти рівня “бакалавр”, “спеціаліст”, “магістр”, які відвідували заняття викладачів, сертифікованих УАМ; _ студенти, які закінчили курси підготовки до складання іспитів УАМ із залученням викладачів, сертифікованих УАМ; _ особи, які мають диплом про вищу освіту, а також практичний досвід роботи на посадах маркетологів та закінчили відповідні курси підготовки до складання іспитів УАМ із залученням викладачів, сертифікованих УАМ; _ особи, які мають диплом бакалавра, спеціаліста, магістра, а також практичний досвід роботи на посадах маркетологів та самостійно підготувалися до складання іспитів УАМ. До іспитів управлінського рівня допускаються особи, які: _ мають диплом про вищу освіту, а також не менше як три роки практичного стажу роботи у сфері маркетингу; _ пройшли підготовку до складання іспиту самостійно або ж під керівництвом тренерів/ викладачів, сертифікованих Кваліфікаційним комітетом УАМ.
Ведення відповідної бази даних/ реєстру виданих сертифікатів	УАМ Список сертифікованих викладачів, Список сертифікованих фахівців http://uam.in.ua/rus/certification-i-treningi/prof-certification/spec-list.php Друк в офіційному виданні УАМ «Маркетинг в Україні»
Моніторинг результатів оцінювання	Центр сертифікації УАМ. Підтримується зв'язок із сертифікованими фахівцями для моніторингу їх професійної діяльності, оцінки впливу професійної сертифікації на кар'єрне зростання.
Джерела фінансування/ оплата за проведення оцінювання	Кошти фізичних та юридичних осіб
Забезпечення якості процесу сертифікації	
Забезпечення якості оцінювання	- оцінювання здійснюється екзаменаційною комісією у складі не менше 3 осіб (як правило, представників кваліфікаційного комітету УАМ), призначеною кваліфікаційним комітетом УАМ; - вимоги до кожного іспиту складаються відповідною робочою групою УАМ та затверджуються кваліфікаційним комітетом УАМ; - проведення оцінювання в сертифікаційному центрі, незалежному від провайдера навчання (навчального закладу). - залучення зовнішніх спостерігачів; - використовуються рекомендації щодо організації та оцінки результатів екзамену (положення про іспити та практичні завдання до іспитів); - як правило, членами екзаменаційної комісії є представники різних заінтересованих сторін (роботодавці, викладачі,

	експерти, які мають досвід роботи або викладання за фахом та сертифіковані на рівні, не нижчому ніж кваліфікація, на яку претендує кандидат; - в оцінюванні не беруть участь особи, які проводили навчання кандидатів.
Забезпечення якості валідації	- колегіальне ухвалення рішення щодо сертифікації; - обґрунтування оцінки; - оцінка результатів оцінювання з використанням відповідних рекомендацій (положень) та шкали оцінювання; - передбачена процедура подання апеляції.
Орган зовнішнього забезпечення якості	Кваліфікаційний комітет УАМ
Стандарт оцінювання та екзаменаційні матеріали	
Стандарти, що використовуються для проведення оцінювання	Програма сертифікаційного екзамену, укладена відповідно до затверджених кваліфікаційним комітетом кваліфікаційних вимог (посадові функції/обов'язки фахівця відповідного рівня); Положення про іспити та Положення про практичні завдання до іспитів, затверджені кваліфікаційним комітетом УАМ.
Структура стандарту оцінювання	Програма сертифікаційного екзамену містить перелік питань за кожним модулем, з яких складається кваліфікація
Специфікації для оцінювання	Перелік питань за кожним модулем, з яких складається кваліфікація
Методи/ інструменти, що використовуються для оцінювання	Іспит складається з двох частин: перша частина — письмова (теоретичні питання), друга частина — усна (презентація та захист практичного завдання (презентація дослідницького проекту, відповіді на питання).
Розробник завдань для оцінювання	Робоча група кваліфікаційного комітету УАМ
Приклади стандартів та екзаменаційних матеріалів	http://uam.in.ua/rus/sertification-i-treningi/prof-sertification/prof-competention.php?ID=1160
Інформування заінтересованих сторін	
Інформування учасників оцінювання (кандидатів/студентів)	- оприлюднення відповідної інформації на веб-сайті УАМ http://uam.in.ua/rus/ та в соціальній мережі Фейсбук; - інформування в навчальних закладах-партнерах УАМ, де проводиться відповідне навчання; - надання консультацій за телефоном та електронною поштою; - інформування кандидатів про кваліфікаційний іспит, час та дату проведення іспиту.
Інформування оцінювачів, викладачів, тренерів, інших заінтересованих сторін	- інформування членів екзаменаційної комісії про організацію іспитів; - оприлюднення відповідної інформації на веб-сайті УАМ http://uam.in.ua/rus/ (щодо організації іспитів, вимог до кандидатів, реєстр сертифікованих осіб та викладачів, подання апеляцій чи скарг, тощо).

3.2. Сертифікація (присвоєння кваліфікацій) у сфері якості і менеджменту

ТОВ «Орган сертифікації персоналу Української асоціації якості» (ОСП УАЯ)

ОСП УАЯ акредитований в Національному агентстві з акредитації України (НААУ) відповідно до вимог до органів сертифікації персоналу (на відповідність стандарту ISO 17024/ІЕС "Загальні вимоги для органів, що виконують сертифікацію персоналу"). Сертифікати, видані ОСП УАЯ за акредитованими в НААУ схемами сертифікації (кваліфікаціями), є міжнародно визнаними¹⁹.

ОСП УАЯ був призначений органом сертифікації персоналу в системі УкрСЕПРО за 11 категоріями фахівців (наказ Державного Комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики, з 01.01.2018 система УкрСЕПРО припинила своє існування). З 2002 до 2016 року ОСП УАЯ здійснював сертифікацію також за схемами сертифікації персоналу Європейської організації якості (ЕОQ).

Концепція діяльності ОСП УАЯ передбачає перехід на сертифікацію персоналу тільки за схемами сертифікації (кваліфікаціями), акредитованими в НААУ, та відмову від сертифікації в системі ЕОQ та УкрСЕПРО (фахівці з сертифікацією в системах ЕОQ та УкрСЕПРО в процесі ресертифікації будуть поступово переходити на сертифікацію в системі ОСП УАЯ).

На сьогоднішній день ОСП УАЯ здійснює сертифікацію за 28 власними схемами сертифікації (кваліфікаціями), акредитованими в НААУ, а також за рядом неакредитованих схем/кваліфікацій²⁰.

ОСП УАЯ має тривалий досвід сертифікації персоналу (з 2002 року), відпрацьовані методики проведення сертифікації, екзаменаційні питання. Схеми сертифікації ОСП УАЯ включають детальний опис компетентності та процесу сертифікації в ОСП УАЯ.

ОСП УАЯ має широкі зв'язки з навчальними закладами, у тому числі з вищими навчальними закладами України та навчальними організаціями за кордоном (Італія, Сербія); з рядом з них підписані договори про співпрацю у сфері навчання і сертифікації персоналу²¹.

ОСП УАЯ веде реєстри сертифікованих спеціалістів та реєстр партнерських навчальних організацій.

Стратегічним напрямком розвитку ОСП УАЯ є розширення спектру своїх кваліфікацій і вихід за рамки сфери менеджменту (на сьогодні ОСП УАЯ вже розробив ряд таких нових кваліфікацій, наприклад, в галузі Пест-контролю, пожежної справи, тощо).

Огляд прикладу практики сертифікації фахівців у сфері якості і менеджменту представлено у таблиці 7.

Таблиця 7. Сертифікація фахівців у сфері якості і менеджменту

¹⁹ НААУ є асоційованим членом і підписантом угоди з Європейської кооперації з акредитації (ЕА) та членом Міжнародного форуму з акредитації (ІАФ), що забезпечує міжнародне визнання сертифікатів, виданих під акредитацією НААУ. <https://naau.org.ua/>

²⁰ Приклади кваліфікацій: <http://uaq-pcb.com/index.php/en/2016-05-26-12-03-49>

²¹ В разі успішного проходження експертизи навчальних програм з боку ОСП УАЯ, навчальний заклад (організація) отримує сертифікат визнання навчальних програм на відповідність вимогам ОСП УАЯ. Приклад угоди про співробітництво: <http://uaq-pcb.com/docs/f11u.pdf>

Методи і процедури ЗНО	Опис
Орган, що проводить сертифікацію (присвоює кваліфікацію)	ТОВ «Орган сертифікації персоналу Української асоціації якості» (ОСП УАЯ)
Орган, що проводить оцінювання	Екзаменаційні комісії
Екзаменаційні центри (місце проведення оцінювання)	ОСП УАЯ
Кваліфікація, що присвоюється (документ, що видається)	Сертифікати на 28 акредитованих і ряд неакредитованих кваліфікацій, наприклад, «Аудитор систем менеджменту якості» Термін дії – 3 роки
Академічні та/або професійні права володаря кваліфікації	Професійна діяльність у сфері менеджменту якості та інших систем менеджменту (для акредитованих сертифікацій)
Допуск до оцінювання	- вища освіта, що відноситься до відповідної галузі економіки; - 2 роки практичного досвіду роботи у сфері відповідної системи менеджменту; - не менше 5 років робочого досвіду для бакалаврів, 4 років для магістрів, з них не менш ніж 3 роки у відповідній галузі економіки; - навчання за навчальною програмою, яка відповідає вимогам до кваліфікацій ТОВ «ОСП УАЯ».
Ведення відповідної бази даних/ реєстру виданих сертифікатів	ОСП УАЯ веде реєстри сертифікованих спеціалістів та реєстр партнерських навчальних організацій http://uaq-psb.com/index.php/ua/2016-04-22-09-48-41
Моніторинг результатів оцінювання	Опитування рівня задоволеності екзаменованих Підготовка щорічних звітів за результатами діяльності ТОВ «ОСП УАЯ»
Джерела фінансування/ оплата за проведення оцінювання	Кошти фізичних та юридичних осіб
Забезпечення якості процесу сертифікації	
Забезпечення якості оцінювання	- оцінювання здійснюється екзаменаційною комісією у складі не менше 2 осіб; - залучення на екзамен працівника ОСП УАЯ в якості спостерігача; - вимоги до екзаменаторів (експерт в області, вимоги до рівня підготовки, наявність відповідного сертифікату, проходження атестації екзаменаторів в ОСП УАЯ); - забезпечення відповідного навчання (консультування) та підвищення кваліфікації екзаменаторів (проходження стажування, проведення співбесід, взаємне оцінювання, участь в семінарах і конференціях, проходження навчальних модулів); - в оцінюванні не беруть участь особи, які проводили навчання кандидатів; - ведеться реєстр екзаменаторів;

	- питання розробляються відповідно до критеріїв оцінювання та затверджуються Керуючою радою ОСП УАЯ - проведення оцінювання в сертифікаційному центрі, незалежному від провайдера навчання (навчального закладу).
Забезпечення якості валідації	- рішення щодо сертифікації приймає директор або заступник директора ТОВ «ОСП УАЯ». Особа, що приймає це рішення, не повинні брати участі у навчанні та іспиті кандидата; - оцінка результатів оцінювання з використанням відповідних положень (процедури сертифікації персоналу) та шкали оцінювання; - передбачена процедура подання апеляції.
Орган зовнішнього забезпечення якості	Національне агентство з акредитації України (НААУ) акредитація в НААУ відповідно до вимог до органів сертифікації персоналу (на відповідність стандарту ISO 17024/ІЕС "Загальні вимоги для органів, що виконують сертифікацію персоналу"). Керуюча рада ОСП УАЯ: до складу ради входять представники заінтересованих сторін (МОН, роботодавці, органу сертифікації, навчального закладу, замовника); ухвалює рішення щодо затвердження звіту ТОВ «ОСП УАЯ», затвердження вимог до нових кваліфікацій, внутрішнього аудиту тощо.
Стандарт оцінювання та екзаменаційні матеріали	
Стандарти, що використовуються для проведення оцінювання	Критерії оцінювання компетентності фахівців за кваліфікаціями ТОВ «ОСП УАЯ», наприклад, «Аудитор систем менеджменту якості» Документована процедура «Схеми сертифікації персоналу ОСП УАЯ»
Структура стандарту оцінювання	Критерії оцінювання компетентності фахівців: - Особистісні характеристики (напрямок думок і філософія поведінки) - Вимоги до тривалості та змісту спеціалізованої підготовки (критерії оцінювання) - Вимоги до процесу оцінювання професійних характеристик
Специфікації для оцінювання	Перелік екзаменаційних питань
Методи/ інструменти, що використовуються для оцінювання	Іспит складається з усної та письмової частин. Письмова частина складається з тестових питань і питань, які потребують письмової відповіді (ситуаційні завдання, вирішення завдань по статистиці тощо). Усна частина іспиту являє собою індивідуальну відповідь кандидата на три питання, які вимагають уміння аналізувати ситуацію на підприємстві (організації) і приймати правильні рішення. Можливі інші методи: групова робота (вирішення проектних завдань)
Розробник завдань для оцінювання	Перелік завдань затверджується керуючою радою ОСП УАЯ
Приклади стандартів та екзаменаційних матеріалів	http://uaq-pcb.com/index.php/ua/2016-05-26-12-03-49 http://uaq-pcb.com/docs/voprosi_osp.pdf

Інформування заінтересованих сторін	
Інформування учасників оцінювання (кандидатів/студентів)	- оприлюднення відповідної інформації на веб-сайті ОСП УАЯ http://uaq-pcb.com/index.php/ua/ та в соціальній мережі Фейсбук; - інформування в навчальних закладах-партнерах ОСП УАЯ, де проводиться відповідне навчання; - надання консультацій за телефоном та електронною поштою; - інформування кандидатів про кваліфікаційний іспит (кроки претендента на сертифікацію http://uaq-pcb.com/docs/kroky_pretend.pdf), графік проведення іспитів http://uaq-pcb.com/docs/grafik_osp.pdf
Інформування оцінювачів, викладачів, тренерів, інших заінтересованих сторін	- інформування членів екзаменаційної комісії про організацію іспитів; - навчання членів екзаменаційної комісії - оприлюднення відповідної інформації на веб-сайті ОСП УАЯ http://uaq-pcb.com/index.php/ua/ (щодо організації іспитів, вимог до кандидатів, реєстр сертифікованих осіб та навчальних закладів, порядок розгляду скарг і апеляцій, тощо).

4. Корпоративне оцінювання на підприємствах

В рамках цього дослідження як приклад підходу щодо атестації за кваліфікаціями, що присвоюються за результатами корпоративного оцінювання на підприємствах, представлено досвід корпорації ДТЕК.

Академія ДТЕК — корпоративний університет для навчання та розвитку працівників компанії. Академія має 14 регіональних філій, які було створено на базі навчальних центрів виробничих підприємств корпорації.

Академія здійснює підвищення кваліфікації менеджерів (від тренінгів з розвитку компетенцій, дистанційних курсів до корпоративних програм MBA) та професійне навчання робітників підприємств ДТЕК в регіональних філіях академії (навчальних центрах). Професійне навчання робітників включає первинну професійну підготовку (5-10%), підвищення кваліфікації та перепідготовку робітників (більше 90% від обсягу професійного навчання робітників).

Більше 80% професійного навчання робітників здійснюється за модульними навчальними програмами, розробленими на основі Державних стандартів професійно-технічної освіти (ДСПТО). Оцінювання здійснюється за результатами проходження кожного модуля, проходження проміжного теоретичного тестування є вимогою для допуску на виробничу практику.

Огляд прикладу практики кваліфікаційної атестації в корпорації ДТЕК представлено у таблиці 8.

Таблиця 8. Кваліфікаційна атестація в корпорації ДТЕК

Методи і процедури	Опис

Орган, що проводить сертифікацію (присвоює кваліфікацію)	Навчальні центри підприємств ДТЕК (Філії академії ДТЕК)
Орган, що проводить оцінювання	Державна кваліфікаційна комісія (ДКК) (видача свідоцтва про присвоєння або підвищення робітничої кваліфікації) Комісія відповідного територіального органу Держпраці (видача посвідчення про допуск до роботи на об'єктах з підвищеною небезпекою праці)
Екзаменаційні центри (місце проведення оцінювання)	Навчальні центри підприємств ДТЕК (Філії академії ДТЕК)
Кваліфікація, що присвоюється (документ, що видається)	Свідоцтво про присвоєння або підвищення робітничої кваліфікації Посвідчення про допуск до роботи на об'єктах з підвищеною небезпекою праці (видається разом з документом про професійно-технічну освіту)
Академічні та/або професійні права володаря кваліфікації	Професійна діяльність за відповідною професією Допуск до роботи на об'єктах з підвищеною небезпекою праці
Допуск до оцінювання	До складання державних кваліфікаційних іспитів (ДКК) допускаються учні (слухачі), які: - пройшли повний або певного проміжного ступеня курс навчання; - мають позитивні підсумкові оцінки з усіх навчальних предметів, виробничого навчання та практики.
Ведення відповідної бази даних/ реєстру виданих сертифікатів	Єдина електронна база даних з питань освіти (ЄДЕБО) Академія ДТЕК
Моніторинг результатів оцінювання	МОН, Академія ДТЕК/філії Академії ДТЕК
Джерела фінансування/ оплата за проведення оцінювання	Кошти юридичних осіб
Забезпечення якості процесу сертифікації	
Забезпечення якості оцінювання	- Підсумкове оцінювання здійснюється Державною кваліфікаційною комісією (ДКК) у складі не менше 3 осіб; - до складу ДКК включається представник Державної служби України з питань праці (Держпраці); - залучення до складу ДКК представників різних служб підприємства; - кваліфікаційна пробна робота здійснюється в умовах реального виробництва (на робочому місці); - оцінювання кваліфікаційних пробних робіт здійснюється комісією підприємства у складі 3 осіб (начальник/керівник відповідного підрозділу)

	підприємства; наставник/інструктор (працівник, відповідальний за організацію виробничого навчання), спеціаліст служби охорони праці); - вимоги до екзаменаторів (відповідна кваліфікація, наявність усіх необхідних допусків); - оцінювання проводиться у відповідності до вимог державних стандартів професійно-технічної освіти (ДСПТО); - оцінювання кваліфікаційних пробних робіт здійснюється за визначеними згідно технічного паспорту (карти) виконання робіт критеріями; - З питань охорони праці оцінювання проводиться комісією у складі не менше трьох осіб, до складу якої входять представник (інспектор) Держпраці, представник відповідного підрозділу підприємства (головний інженер), спеціаліст служби охорони праці. До складу комісії залучаються особи, які пройшли навчання та перевірку знань відповідних нормативно-правових актів з охорони праці.
Забезпечення якості валідації	- колегіальне ухвалення рішення; - обґрунтування рішень й висновків; - ДКК ухвалює рішення про присвоєння кваліфікації на підставі поданих документів щодо результатів виконання кваліфікаційної пробної роботи, результатів тестування, а також з урахуванням результатів проміжного (тематичного) оцінювання, за необхідності проводить усне опитування, тощо.
Орган зовнішнього забезпечення якості	Академія ДТЕК (філії Академії ДТЕК), Органи державного управління професійно-технічною освітою. ДКК - розглядає і затверджує результати кваліфікаційних іспитів, що проведені в навчальному центрі в процесі проміжного контролю (поетапної атестації), осіб, які з різних причин не завершили повного курсу навчання й достроково випускаються, та приймає рішення про присвоєння їм кваліфікації відповідного рівня.
Стандарт оцінювання та екзаменаційні матеріали	
Стандарти, що використовуються для проведення оцінювання	Державні стандарти ДСПТО
Структура стандарту оцінювання	Кваліфікаційна атестація базується на державних стандартах професійно-технічної освіти (ДСПТО) за відповідними професіями. Стандарт включає в себе: - освітньо-кваліфікаційну характеристику випускника; - типовий навчальний план; - типові навчальні програми; - систему контролю знань та критерії кваліфікаційної атестації; - вимоги до забезпечення основними обов'язковими засобами навчання; - вимоги до освітнього рівня вступника. Освітньо-кваліфікаційна характеристика випускника (ОКХ), розроблена на основі відповідної кваліфікаційної характеристики, включає вимоги до професійних знань і умінь за відповідними розрядами/рівнями кваліфікації.
Специфікації для оцінювання	Типові програми з навчальних предметів Типові навчальні програми практичної підготовки
Методи/ інструменти, що використовуються для оцінювання	Кваліфікаційна атестація є вихідним або проміжним контролем відповідно у формі державних кваліфікаційних іспитів або кваліфікаційних іспитів на завершальному етапі певного проміжного ступеня навчання. Державні кваліфікаційні іспити (кваліфікаційні іспити) включають: - кваліфікаційну пробну роботу згідно з ДСПТО; - письмову екзаменаційну роботу (у вигляді тестів).

	З питань охорони праці може проводитися іспит за екзаменаційними білетами у вигляді усного або письмового опитування. Тестування здійснюється за питаннями, складеними на основі навчальних програм з усіх предметів професійно-теоретичної підготовки. Для успішного складання письмового кваліфікаційного іспиту необхідно правильно відповісти не менше як на 60% екзаменаційних питань. Тестування включає завдання загальні для всіх підприємств корпорації ДТЕК та специфічні для конкретного підприємства.
Розробник завдань для оцінювання	Академія ДТЕК Зпитання добираються з банку тестових завдань Академії ДТЕК (випадкова вибірка)
Приклади стандартів та екзаменаційних матеріалів	
Інформування заінтересованих сторін	
Інформування учасників оцінювання (кандидатів/студентів)	- інформування кандидатів про кваліфікаційний іспит в навчальному центрі підприємства, надання консультацій під час навчання.
Інформування оцінювачів, викладачів, майстрів виробничого навчання, наставників, інших заінтересованих сторін	- навчання членів екзаменаційної комісії

5. Визнання результатів неформального/ інформального навчання.

Чинне законодавство передбачає присвоєння кваліфікацій за робітничими професіями в результаті визнання/підтвердження результатів неформального професійного навчання (підтвердження кваліфікації) відповідними уповноваженими суб'єктами (суб'єктами підтвердження)²².

Перелік робітничих професій, за якими здійснюється підтвердження кваліфікації, та суб'єктів підтвердження затверджується Мінсоцполітики за пропозиціями Спільного представницького органу сторони роботодавців на національному рівні та Спільного представницького органу репрезентативних всеукраїнських об'єднань профспілок на національному рівні.

Підтвердження кваліфікації здійснюється підприємствами, установами, організаціями незалежно від форми власності (суб'єкти підтвердження), які відповідають вимогам, установленими Мінсоцполітики та Міністерством освіти і науки. Підтвердження кваліфікації здійснюється за

²² Механізм підтвердження результатів неформального професійного навчання осіб за робітничими професіями (підтвердження кваліфікації) визначено Порядком підтвердження результатів неформального професійного навчання осіб за робітничими професіями (Постанова Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 340 <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/340-2013-%D0%BF>)

результатами визначення рівня професійних знань, умінь і навичок особи із застосуванням засобів вимірювання та критеріїв оцінювання.

Засоби вимірювання, критерії оцінювання, анкета самооцінювання за конкретною робітничою професією розробляються та затверджуються суб'єктом підтвердження згідно з вимогами *кваліфікаційних характеристик професій, професійних стандартів* за погодженням із спільними представницькими органами роботодавців та професійних спілок, Мінсоцполітики та Міністерством освіти і науки.

Передбачено видачу таких документів про підтвердження результатів неформального професійного навчання осіб за робітничими професіями:

- *Свідоцтво про присвоєння (підвищення) робітничої кваліфікації за результатами неформального професійного навчання;*
- *Сертифікат оцінювання результатів неформального професійного навчання.*

Станом на 2018 рік здійснюється присвоєння кваліфікацій за однією професією (кухар) в трьох суб'єктах оцінювання (усього з 2016 року оцінювання пройшло 129 осіб (станом на вересень 2018 року).

Організація роботи з підтвердження кваліфікації здійснюється Державною службою зайнятості та її територіальними органами.

В рамках цього дослідження як приклад підходу щодо присвоєння кваліфікацій за результатами визнання (підтвердження) результатів неформального/інформального навчання, представлено досвід Одеського центру професійно-технічної освіти Державної служби зайнятості (таблиця 9).

Таблиця 9. Присвоєння кваліфікацій шляхом визнання результатів неформального/ інформального навчання

Методи і процедури	Опис
Орган, що проводить сертифікацію (присвоює кваліфікацію)	Одеський центр професійно-технічної освіти Державної служби зайнятості (ЦПТО ДСЗ)
Орган, що проводить оцінювання	Комісія з підтвердження кваліфікації (за результатами неформального професійного навчання з професії «Кухар»)
Екзаменаційні центри (місце проведення оцінювання)	ЦПТО ДСЗ
Кваліфікація, що присвоюється (документ, що видається)	Свідоцтво про присвоєння (підвищення) робітничої кваліфікації за результатами неформального професійного навчання; Сертифікат оцінювання результатів неформального професійного навчання

Академічні та/або професійні права володаря кваліфікації	Професійна діяльність за відповідною професією (видом робіт)
Допуск до оцінювання	Без попередніх вимог, стан здоров'я дозволяє виконувати роботи, на які проводиться оцінювання. Визначення рівня кваліфікації для допуску до оцінювання відбувається на основі аналізу анкети самооцінювання та експертизи наданих документів, що підтверджують професійну компетентність особи-кандидата.
Ведення відповідної бази даних/ реєстру виданих сертифікатів	Державна служба зайнятості, ЦПТО ДСЗ
Моніторинг результатів оцінювання	Мінсоцполітики, Державна служба зайнятості, ЦПТО ДСЗ
Джерела фінансування/ оплата за проведення оцінювання	Кошти фізичних та юридичних осіб
Забезпечення якості процесу сертифікації	
Забезпечення якості оцінювання	- Вимоги до голови та членів комісії (Головою комісії призначається представник роботодавця - фахівець відповідної галузі виробництва чи сфери послуг, членами комісії можуть бути працівники відповідної сфери діяльності, які мають стаж роботи не менше 5 років за відповідною професією (спеціалізацією), та рівень кваліфікації, не нижчий ніж рівень кваліфікації, на який претендує кандидат); - до складу комісії входять не менше 3 осіб; - залучення до складу комісії представників роботодавця; - кваліфікаційна пробна робота здійснюється в умовах реального виробництва (робочого місця), або імітаційної діяльності; - вимоги до приміщення та робочих місць для проведення кваліфікаційних іспитів та пробних робіт (робочі місця для проведення кваліфікаційних пробних робіт мають бути у встановленому порядку атестованими за умовами праці, обладнані відповідно до вимог нормативно-правових актів, що регламентують виконання робіт, передбачених кваліфікаційними характеристиками, професійними стандартами професії (рівня кваліфікації), за якою здійснюється підтвердження кваліфікації). - оцінювання проводиться відповідно до анкети самооцінювання, переліку засобів вимірювання (контрольно-оціночних матеріалів), критеріїв оцінювання, затверджених суб'єктом підтвердження згідно з вимогами кваліфікаційних характеристик професій/ професійних стандартів у встановленому законодавством порядку; - зовнішнє погодження критеріїв та інструментів оцінювання (затвердження суб'єктом підтвердження за погодженням із спільними представницькими органами, Мінсоцполітики та Міністерством освіти і науки); - використання методичних рекомендацій при розробленні анкети самооцінювання, переліку засобів вимірювання (контрольно-оціночних матеріалів), критеріїв оцінювання; - наявність методичних рекомендацій щодо організації процесу оцінювання та підтвердження результатів неформального професійного навчання.
Забезпечення якості валідації	- колегіальне ухвалення рішення; - використання шкали оцінювання та критеріїв кваліфікаційної атестації для оцінки теоретичного та комплексного практичного завдання; - обґрунтування рішень й висновків (ухвалення рішення на підставі висновків про результати кваліфікаційної атестації);

	- наявність методичних рекомендацій щодо організації процесу оцінювання та підтвердження результатів неформального професійного навчання.
Орган зовнішнього забезпечення якості	Затвердження переліку суб'єктів підтвердження Мінсоцполітики за пропозиціями Спільного представницького органу сторони роботодавців на національному рівні та Спільного представницького органу репрезентативних всеукраїнських об'єднань профспілок на національному рівні. Наявність ліцензії МОН на надання освітніх послуг у сфері професійно-технічної освіти за відповідною професією
Стандарт оцінювання та екзаменаційні матеріали	
Стандарти, що використовуються для проведення оцінювання	Анкети самооцінювання, перелік засобів вимірювання (контрольно-оціночних матеріалів), критерії оцінювання, розроблені та затверджені суб'єктом підтвердження згідно з вимогами кваліфікаційних характеристик професій/ професійних стандартів
Структура стандарту оцінювання	Анкети самооцінювання містять завдання для самооцінювання за видами робіт (основними трудовими функціями) та розрядами; Перелік засобів вимірювання (контрольно-оціночні матеріали) за кожним видом роботи (основною трудовою функцією) та розрядом: - контрольний список питань для усного іспиту, - екзаменаційні білети, - комплексні тестові завдання, - комплексні практичні завдання. Перелік обладнання та матеріалів Критерії оцінювання містять: - перелік видів робіт (основних трудових функцій) за розрядами; - описи видів робіт (основних трудових функцій): трудові дії, уміння та навички, знання, засоби праці, предмети праці - перелік критеріїв кваліфікаційної атестації
Специфікації для оцінювання	Перелік засобів вимірювання (контрольно-оціночні матеріали) за кожним видом роботи (основною трудовою функцією) та розрядом
Методи/ інструменти, що використовуються для оцінювання	Методи оцінювання знань: - Комплексне письмове завдання - Тестування - Усний іспит - Метод інтерв'ю Комплексні тестові завдання містять питання з вибором правильної відповіді, завдання з відкритою короткою відповіддю та розгорнутою відповіддю. Методи оцінювання умінь та навичок: - спостереження за трудовою діяльністю особи на безпосередньо на її робочому місці; - імітаційна діяльність (моделювання); - кваліфікаційна пробна робота (в умовах реального робочого місця, імітаційної діяльності); Допоміжні методи оцінювання: - самооцінювання; - звіт третьої сторони; - декларативні методи (портфоліо). Методи оцінювання обираються до кожного виду робіт (основної трудової функції) для конкретної кваліфікації/професії.

Розробник завдань для оцінювання	ЦПТО ДСЗ Суб'єкт підтвердження за погодженням із спільними представницькими органами, Мінсоцполітики та Міністерством освіти і науки
Приклади стандартів та екзаменаційних матеріалів	Методичні рекомендації щодо критеріїв оцінювання професійних знань, умінь і навичок, переліку засобів вимірювання професійних знань, умінь і навичок, анкет самооцінювання за результатами неформального професійного навчання https://www.msp.gov.ua/files/m.doc
Інформування заінтересованих сторін	
Інформування учасників оцінювання (кандидатів/студентів)	Інформування територіальним органом ДСЗ про: - вимоги до кваліфікаційного рівня робітничої професії (вимоги кваліфікаційної характеристики професії за відповідним кваліфікаційним рівнем, професійного стандарту до стажу роботи); - критерії оцінювання; - процедуру підтвердження кваліфікації; - суб'єкти підтвердження, що здійснюють підтвердження кваліфікації за такою робітничою професією, графік та орієнтовну вартість підтвердження кваліфікації. Надання консультацій суб'єктом підтвердження та територіальним органом ДСЗ; Розміщення відповідної інформації в засобах масової інформації, на веб-сайтах суб'єкту підтвердження, територіального органу ДСЗ, ДСЗ, Мінсоцполітики
Інформування оцінювачів, викладачів, майстрів виробничого навчання, наставників, інших заінтересованих сторін	- розміщення відповідної інформації на веб-сайтах суб'єкту підтвердження, територіального органу ДСЗ, ДСЗ, Мінсоцполітики - надання консультацій суб'єктом підтвердження та територіальним органом ДСЗ; - навчання членів екзаменаційної комісії